

Redaktionsregler for

Jysk Ordbog

i iLEX-regi

Viggo Sørensen
07.08.2020

Drøftet og vedtaget på
redaktionsmøder 2019–2020

Indholdsfortegnelse

0. Ordbogens sigte	s. 3
1. Redaktionens data	s. 4
1.1 JOs seddelsamling	
1.2 JOs spørgelistesamling	
1.3 Feilbergs ordbog	
1.4 Centrets øvrige samlinger	
2. Afgrænsning af medtaget stof	s. 6
2.1 Geografisk afgrænsning	
2.2 Tidsmæssig afgrænsning	
2.3 Afgrænsning mht. ordforråd	
2.4 Afgrænsning mht. ordklasse, bøjning og afledning	
2.5 Morfologisk afgrænsning	
2.6 Syntaktisk afgrænsning	
3. Redaktionsprocessen	s. 8
3.1 Redaktionsafsnit	
3.2 Registrering og datasamling	
3.3 Redaktørens hjælpemidler	
3.4 Redaktion i iLEX-regi	
3.5 Kollegial gennemlæsning	
3.6 Afsluttende redaktion og korrektur	
3.7 Senere tilretning	
3.8 Eksport til web-ordbogen	
4. Lemmaer	s. 13
4.1 Ét eller flere lemmaer (homonymer, varianter)?	
4.2 Sideform og henvisning	
4.3 Sublemma	
5. Artiklens hoved	s. 15
5.1 Opslagsform, ordklasse, homonym-nr.	
5.2 Bøjning	
5.3 Udtaleangivelse i hovedet	
5.4 Proveniensangivelse i hovedet	
6. Artiklens noter	s. 19
7. Artiklens hals og taljer	s. 20

7.1	Funktioner	
7.2	<historik>	
7.3	<etymologi>	
7.4	<udbredelse>	
7.5	<sprogsfære>	
7.6	<synonymer>	
8.	Artiklens krop	s. 23
8.1	Betydningsopdeling	
8.2	Definition og belæg	
8.3	Belæg	
8.4	<citater>	
8.5	Proveniensangivelse i kroppen	
8.6	"Planke-afsnit"	
8.7	Betydningsnuance	
8.8	Hertil-gruppe	
8.9	Faste forbindelser	
9.	Kort	s. 30
9.1	Atlaskort	
9.2	Udtalekort ("helsideskort")	
9.3	Udbredelseskort ("spaltekort")	
10.	Redaktionelle tegn	s. 32
10.1	Hævet punktum	10.7 "Trippelpunktum"
10.2	Tryktegn	10.8 Semikolon
10.3	Skråstreg	10.9 Pil
10.4	Dobbeltplanke	10.10 Stjerne
10.5	Tankestreg	10.11 Hævet komma
10.6	"Indre kolon"	10.12 Bindestreg
11.	Fagtermer og forkortelser	s. 37
11.1	Grammatiske betegnelser	
11.2	Geografiske og temporale betegnelser	
11.3	Sproghistoriske betegnelser	
11.4	Særbetegnede endelser	
11.5	Stavemåde og forkortelser i alm.	
12.	Omsætning af kildens lyd gengivelse	s. 40
12.1	Omsætninger mhp. <lyd>	
12.2	Omsætninger mhp. <citater>	
12.3	Generelle omsætninger	
12.4	Kildespecifikke omsætninger	

0. Ordbogens sigte

JO henvender sig til alle brugere med interesse for de jyske dialekter ca. 1700 – ca. 1930 eller for landbefolkningens kultur- og samfundsforhold i samme periode (før landbrugets industrialisering). Den helt dominerende del af ordbogens kilder afspejler jysk dialekt og landbokultur i perioden 1850 – 1920.

Fagfolk som sprogforskere, historikere og museumsfolk vil kunne anvende ordbogen som indfaldsvej til relevante emner, mhp. efterfølgende konsultation af ordbogens kildemateriale.

1. Redaktionens data

Grundlag for redaktionen er primært JO's seddelsamling (jf. 1.1), JO's samling af spørgelisteudskrifter (jf. 1.2), samt H.F.Feilberg: Ordbog over jyske almuesmål (jf. 1.3). Centrets øvrige samlinger (jf. 1.4) inddrages kun, hvor de kan tydeliggøre eller perspektivere de nævnte primærkilder.

1.1 JO's seddelsamling omfatter ca. 3,1 mio. sedler (ordnet primært alfabetisk, sekundært topografisk), fordelt på 14 skuffesektioner i Ordbogsrummet 015*. Nye sedler vedrørende de redigerede afsnit anbringes i Tillæg (2018: 8 skuffer, hoved-sagelig A–K, i centrets Depot*). Et groft overblik over seddelsamlingens indhold ses i Rød Ordliste (Fælles¹, JO-registre).

1.2 JO's spørgelistebesvarelser omfatter ca. 1200 kassetter (ordnet primært efter spørgelistebetegnelse, sekundært topografisk), anbragt i Sekretariatet 024*. De omspurgte gloser (8 skuffer) fremgår af Spørgelisterregistranten i Ordbogsrummet 015; kopi af registrats sedler er indgået i seddelsamlingen.

Hovedparten af spørgelistebesvarelserne (2018: 86,4–81,3 %²) er elektronisk lagret (i FileMaker-format, se Fælles, Spl.udskrifter); af resten er de fleste (2018: 12,6–17,6 %²) manuelt udskrevet; lister med begge typer af udskrift er anbragt i ca. 280 ringbind i Midtergangen 002*. Ganske få besvarede spørgelister (2018: 1,4–1,0 %²) er blot gennemset og sparsomt udskrevet til seddelsamlingen. De manuelt udskrevne lister erstattes løbende af elektroniske udgaver.

På grundlag af de elektronisk lagrede spørgelistebesvarelser er udarbejdet kort over udbredelse / udtale / betydning af en lang række jyske gloser. Dataudtræk hertil er elektronisk lagret i Fælles, JO-registre, Spørgelistedatabase, og skitsekortene selv er udprintet i (2018) 38 ringbind, opstillet i Midtgangen 002*. På grundlag af den manuelle udskrift er udarbejdet håndstemplede skitsekort, hvoraf ca. 1000 (stadig aktuelle) opbevares i centrets Depot*. Register over medtagne gloser på begge typer kort (p.t. 13 skuffer) findes i Spørgelisterregistranten i Ordbogsrummet 015*, og kopier af registrats sedler indgår i seddelsamlingen. Uanset lagringstype er der undervejs udskrevet et betydeligt antal sedler til seddelsamlingen.

1.3 H.F.Feilberg: Ordbog over jyske almuesmål I-IV (1886-1914) er aldrig blevet systematisk exciperet. Hovedparten af værkets oplysninger er data, som i forvejen rummes i seddelsamlingen, enten exciperet fra Feilbergs kilder eller som Uff.-el. JO-udskrift af Feilbergs ordbog; men en del Feilberg-artikler, -former og -citater er ikke dækket ind ad disse veje, så JO's redaktører må løbende tjekke Feilbergs ordbog for evt. supplerende materiale.

1.4 Centrets øvrige samlinger, som kun inddrages sekundært i redaktionen af JO, er flg.:

(A) Båndsamlingen (originalbåndene er afleveret til Det kongelige Bibliotek, tidl. Statsbiblioteket, men centret har cd-kopier af dem i centrets Depot* og MP3-kopier i Fælles, CD-brænding). Et stort antal bånd fra Thy er aflæst af Torsten Balle i JO ms. 217 og siden grundigt exciperet på sedler indgået i seddelsamlingen. Tilsvarende gælder Niels Åge Nielsens båndaflysninger fra Tved (ms. 92), Kristian Ringgårds fra Ål (ms. 90.0), Give (ms. 90.1) og Storvorde (ms. 90.2) samt Hans Veirups fra Jelling (ms. 91). De nævnte båndaflysninger vil med fordel kunne inddrages til kontrol og

kontekstbestemmelse af excerperterne. Men bortset herfra er båndsamlingen i praksis uanvendelig i redaktionsøjemed.

(B) Også centrets **trykte kilder** (skønlitterære, faglige og topografiske, opstillet på Redaktionsgangen 016*, i Sekretariatet 024*, i Ordbogsrummet 015* og i Gæstekontoret 034*), er grundigt exciperet på sedler indgået i seddelsamlingen. Det samme gælder **manuskript-samlingen** (opstillet i Gæstekontoret 034) og **samlingen af modtagen korrespondance**, opstillet i Topografisk Samling i Nordgangen 005*. Redaktøren må dog undertiden konsultere disse kilder mhp. kontrol og navnlig kontekstbestemmelse. Registrant over de trykte kilder står i Sekretariatet 024.

(C) JO's **topografiske seddelsamlinger** på grundlag af punktoptegnelser (anbragt i centrets Depot*) er alle kopieret på sedler indgået i seddelsamlingen. Så de topografiske samlinger opføres normalt kun, når udtaleformer skal tjekkes eller kontekst opspores.

(D) **Arne Espegaards seddelkartotek** (opstillet i Ordbogsrummet 015*) er stort set udnyttet i AEsp.VO., men kan undertiden bidrage til præcisering af udtaleforskelle i Vends.

¹⁾ Dvs. centrets mappe på fællesdisken dfs (tilgængelig fra mac vha. ordren commando k).

²⁾ De to tal refererer til procenten af spørgelistspørgsmål hhv. procentdelen af besvarelser (se JO Fælles, Spl.udskrifter, Statistik ...).

*) Se vedhæftede kort:

s. 44 Centrets lokaler i AU bygning 1910, kælderetagen (centrets Depot er dog ikke med).

s. 45 Placering af bibliotek og samlinger.

2. Afgrænsning af data

2.1 Geografisk afgrænsning

JO. dækker de traditionelle danske dialekter i Jylland med omliggende øer – så langt mod syd, som kilderne rækker.

2.2 Tidsmæssig afgrænsning

JO. forpligter sig kun på dialektalt stof forud for ca. 1920 (hvor købstadskultur og den sproglige påvirkning fra rigsdansk begyndte at gøre sig kraftigt gældende).

Hovedparten af redaktionens data tilhører perioden efter ca. 1850, en mindre del rækker tilbage til ca. 1700; kun ganske få kilder går endnu længere tilbage og kan ikke alene motivere medtagelse af gloser, udtaler, betydninger mv.¹. Om anførsel af former fra før ca. 1700 (i <historik>), se 7.2.

¹) Et grænsetilfælde har fx været *kul-mese* (opr. vidjekurv til transport af kul, siden et rummål for kul). I JO.'s seddelsamling er registreret 6 forekomster i kilder fra perioden 1563–1725 (tre af dem efter 1700, men alle i en kontekst, hvor de nok kun viderefører en ældre formulering). Da fem af kilderne tilmed omhandler købstadsforhold og er formuleret på rigsdansk (jf. 2.3), er glosen *kul-mese* ikke skønnet dialektalt jysk.

2.3 Afgrænsning mht. ordforråd

JO medtager kun det ordforråd, som (1) skønnes at have været i almindelig brug blandt landbefolkningen, eller (2) anvendes i dialektal kontekst hos en kendt jysk dialektforfatter.¹

Rigsdansk og faglig terminologi (herunder kirkeligt sprog) medtages således kun, hvis den også optræder i dialektal, ikke-faglig kontekst.²

Ord indlånt fra rigsdansk medtages kun, hvis (1) ældre kilder (fra før ca. 1870) tyder på tidligt indlån, eller (2) yngre kilder (ca. 1870–1920) udviser særdialektal udtale/bøjning, betydning el. fraseologi. Højtyske ord indlånt i Sønderjylland i perioden med tysk administration (1864–1920) kræver til medtagelse belæg fra relativt sikre kilder, fordelt på flere sogne.

Bydialekter (i Sønderjylland) dækkes kun mhp. gloser, udtaler/bøjninger, betydninger og fraser, der ikke kan tilskrives påvirkning fra rigsdansk. Regionalsprog (dvs. dialekt kraftigt farvet af rigsdansk, el. rigsdansk på dialektalt substrat) dækkes ikke.³

¹) Fx *blødelig* hos Blicher, *kle'nodie* hos PJæger, *humre* hos Aakjær, *klø'ratus* hos Thise.

²) Fx har JO over 20 oplysninger fra Nord- og Østjylland om *kippe* som betegnelse for træ- el. jernrammen omkring pillestenen i en mølle, og 3 oplysninger fra Syd- og Sønderjylland om *kippe* som betegnelse for en farvergryde af støbejern i et farveri; men intet tyder på, at betegnelserne har været anvendt uden for fagene mølleri hhv. industrielt farveri. — Spec. mølleterminologi dækkes i nogen grad (på landsbasis) af Mølleordbogen (www.mølleordbog.dk).

³) Dog kan yngre udtaler (el. genus), anvendt i en ellers dialektal kontekst, anføres i korthed; se fx *krudt*.

2.4 Afgrænsning mht. ordklasse, bøjning og afledning

Simpleksord, der tilfredsstiller kravene 2.1–2.3, bringes normalt i særskilt artikel, alternativt som sublemma (jf. 4.3). Dette gælder også for personers fornavne (inkl. kortformer og kælenavne), men for efternavne kun, hvis de indgår i faste forbindelser.¹ Af stednavne og indbyggernavne medtages kun sådanne, der dækker større landsdele, er ugennemskuelige eller indgår i faste forbindelser/talemåder mv.²

¹⁾ Fx *Bismarck*, i forb. *skrive til Bismarck* = lægge sig til at sove. — Der er/tænkes dog oprettet "samlingsartikler" for patronymikon-endelserne *-datter*³ og *-sen*.

²⁾ Fx *fyn-bo*, *hanning* (= person fra Hanherrederne), hhv. (med fiktivt stednavn) *Hekkenfeldt*, *Slumstrup* (i forb. *gå til Slumstrup* = lægge sig til at sove)..

2.5 Morfologisk afgrænsning

Af bøjningsformer dækkes normalt kun følgende: (1) for substantiver: bf. (hvis ikke fuldt deducerbar ud fra <genus>¹), plur.; (2) for adjektiver: plur. (= bf.); (3) for verber (efter grundformen inf.): præs., præter., ptc.; (4) for subst. pronominer: oblik form, genitiv; (5) for adj. pronominer: neutr., plur. Desuden anføres uregelmæssige former af genitiv (ved subst.), neutr., komp. og sup. (ved adj.) samt præs.ptc. (ved verb.); og hvis et verbum hyppigt anvendes i former som imp., ønskeform el. præs. ptc., redegøres der naturligvis for disse former.² Verbalsubstantiver på *-en(de)* behandles normalt under det pågældende verbum, i citat(er) indledt med kommentaren (vbs.:).

En sammensætning eller samdannelse (fx *fir·sellet*) medtages kun i særskilt artikel, (1) hvis den synes veletableret som betegnelse for en bestemt genstand el. et bestemt forhold, eller (2) hvis et af dens led viser uventet udtale, bøjning el. betydning (i forhold til leddets brug som simpleks).³ Ellers kan der højst blive tale om en placering af sammensætningen/samdannelsen som <hertil-lemma> under et af simpleksordene (jf. 8.8) el. under et synonym.⁴

Almindeligt anvendte forstavelser og afledningsendelser har særskilt artikel (med særskilt ordklassebetegnelse). Meget anvendte 1.sms.led og 2.sms.led vil ofte få særskilt artikel (såkaldt "samlingsartikel") – motiveret af afvigende udtaler, behov for betydningsopdeling mv.⁵ Hvis det kun drejer sig om afvigende udtale, foretrækkes dette dog anført under det pågældende simpleksord (i "bøjningskategorierne" <som-1.sms.led> hhv. <som-2.sms.led>, jf. Redaktionsmanualen s.10).⁶

¹⁾ Jf. www.jyskordbog.dk, linket Bøjning, afsnittet Vedr. bf.

²⁾ Fx *følges* (pga. forb. *komme/være følgesende ad/med*).

³⁾ Om krav (1) er opfyldt, ses relativt let i yngre kilder (jf. fx *karle·arbejde*, *karle·kammer*), men kan være vanskeligere at afgøre for en ældre periode. I tilfældet *karrubbe·mand* (= fremstiller/sælger af karbørster) har én solid ældre kilde været nok til, at JO medtager ordet; for parallellen til spredt registrerede sms. som *potte·mand* og *kage·mand* gør det sandsynligt, at også karrubber i ældre tid har været solgt særskilt på markeder etc. af særlige forhandlere.

⁴⁾ Fx *høved 3* (sms. *høved·agtig*), *jern·ko* (sms. *kirke·ko*).

⁵⁾ Fx *brude*⁻³, *bleg*⁻⁶, *kvadder*⁻².

⁶⁾ Fx *kost*².

2.6 Syntaktisk afgrænsning

Remser, gåder mv. er typisk vandrestof og medtages kun, hvis de indgår som fast element i en velbelyst leg.¹

Talemåder (herunder ordsprog og vejrregler) er normalt også vandrestof. De medtages kun (repræsenteret ved et enkelt citat eller to, evt. i særlig <belæggruppe>), hvis de er fremmede for rigsdansk og skønnes informative om landbefolkningens forestillingsverden.

¹⁾ jf. *ene-mene*, *hjordt-'her*.

3. Redaktionsprocessen

3.1 Redaktionsafsnit

JO redigeres overordnet i alfabetisk orden – i afsnit, der normalt omfatter data fra én skuffe i seddelsamlingen + hertil knyttet materiale i spørgelistebesvarelsene (if. henvisningssedler i seddelsamlingen). Det enkelte ord behandles dog altid samlet, selvom det strækker sig ind i flere skuffer. Det vil ofte også være en fordel, at samme redaktør behandler et ord og de sammensætninger, hvor ordet indgår som 1.sms.led; endelig kan det være hensigtsmæssigt, at en redaktør ved redaktion af et ord inddrager andre ord, som det første synes mere eller mindre sammenblandet med, og redigerer hele komplekset under ét.¹

¹⁾ Fx er *krøse*¹ og *krøse-bær* redigeret i forbindelse med afsnittet *krumme* – *kryb-dyr*, fordi dette skuffeafsnit rummede ordet *krus-bær*, der bedst forstås som en folkeetymologisk omtolkning af *krøse-bær*. Også *krøje* blev redigeret i sammenhæng med dette afsnit, fordi *krøje*¹ lydligt måtte redes ud fra det nærtsynonyme *kry*¹, og fordi homonymet *krøje*² ned over Jylland står i et kompleks betydningsforhold til det tidligere redigerede *kratte*¹ (jf. Ord&Sag.2017), hvilken artikel så samtidig kunne suppleres.

3.2 Registrering og datasamling

Når et nyt redaktionsafsnit tages til redaktion, registrerer redaktøren straks afsnittet i ordbogens **redaktionsprotokol** (JO Fælles¹, JO-registre) med angivelse af redaktør og (aftalt) gennemlæser; afsnittet får en foreløbig betegnelse efter skønnet første og sidste opslagsord.²

På grundlag af de i afsnittet indstukne henvisningssedler inddrages data fra **spørgelistebe-
svarelses**, dvs. udprintet el. håndskreven listeudskrift, opstillet i ringbind i Midtergangen 003 (og i elektronisk form, jf. Fælles, Spl. udskrifter). Udprintede udskrifter er i reglen suppleret med udprintede kort over hovedordene (tillige opstillet særskilt i ringbind i Nordgangen 005*); håndskrevne udskrifter kan være suppleret med håndtegnede skitse-kort (anbragt i centrets Depot*); begge typer medinddrages i redaktionen.

Når seddelsamlingens data for et enkelt ord overstiger et mindre antal sedler, vil redaktøren typisk selv foretage en **manuel listning** af seddelsamlingens data (i topografisk orden, med registrering af kilde samt kildens oplysninger om udtale, bøjning, betydning(er), faste forbindelser, etc., i nævnte rækkefølge). Sedlerne ligger normalt i korrekt topografisk orden; dog må sedler ekscerperet fra årbøger i reglen fintopografiseres vha. JO Fælles, JO-registre, Årbogsdatabase. En manuel liste vil normalt have kolonner for: topografisk nummer, kilde, udtale (af grundform og evt. bøjningsformer), betydning, evt. faste forbindelser; og ved særlige markeringer kan angives: velegnet citat, talemåde etc.

Denne liste danner (sammen med supplerende spørgelistedata) grundlag for redaktion i hovedelementerne af en iLEX-artikel (<hoved>, <hals>, <krop> etc.). Til overblik over et større antal data (vedr. udtale, bøjning, en bestemt betydning el. forbindelse) kan det være nyttigt, at redaktøren selv tegner skitse-kort (på fortrykte herredskort i A4-format), eller supplerer en kopi af udprintet **skitse-kort** med seddel-samlingens tilsvarende oplysninger.³ Redaktøren arkiverer sine lister og kladdekort i særskilte ringbind mhp. evt. senere kontrol og tilretning.

¹⁾ Centrets fællesharddisk, som nås fra skrivebordet vha. ordren command k og efterfølgende valg af smb://uni.au.dk/dfs.

²⁾ Fx kul – kule[04]. Evt. homonymnummer skrives (som vist) efter konventionen i 9.2.

³⁾ Et lærerigt eksempel på, hvordan først redaktørens selvtegnede kort muliggør et geografisk overblik over et ords betydningsudviklinger, giver artiklen *kytter*. Et indlånt nedertysk *küter* (= lille hund) viser sig ved nøjere granskning af kilderne (i JOs seddelsamling og besvarelserne af spl. CY 8) i forskellige egne (sagligt og emotionelt) at have udviklet sig i tre forskellige retninger (som fortjener hver sin <betydning>): (1) (ret neutralt) om lille hund (og sekundært om andet lille væsen, fx barn), (2) (yderst positivt) om lille dreng, fx hyrdedreng, (3) (yderst negativt) om uduelig, sølle, overmodig, slet person. Kildernes opdeling på disse betydninger ses på særkortet *kytter* (i JO Fælles, JO Særkort).

3.3 Redaktørens hjælpemidler

Under redaktionen har redaktøren en omfattende litteratur at støtte sig til. Her skal kun omtales de vigtigste hjælpemidler, sat i relation til hovedpunkterne i en iLEX-artikel:

(a) Vedr. <udtale> og <lyd>: Jyske dialektmonografier og punktoptagelser (mv.)¹, Kort.² – og (hovedsagelig på sidstnævnte baseret, men opdateret) JO's atlaskort K 1.1–K 6.4 med signaturer og forklaringer (JO Fælles, JO Atlas), Viggo Sørensen: Lyd og prosodi ... (www.jysk.au.dk, Publikationer, Artikler ...). For omsætning til JO's lydskrift, se generelle regler og supplerende omsætningsregler for lydskrevne kilder i JO Fælles, JO Lydom-sætning.

(b) Vedr. <bøjning>: Jyske dialektmonografier og punktoptagelser (mv.)¹, Kort.² – og (hovedsagelig på sidstnævnte baseret, men opdateret) JO's atlaskort K 7.1–K 7.4 med signaturer og forklaringer (JO Fælles, JO Atlas). Rækkefølgen af bøjningsformer frmgår af Redaktionsmanualen s.10–12. For omsætning til JO's lydskrift, se generelle regler og supplerende omsætningsregler for lydskrevne kilder i JO Fælles, JO Lydomsætning.

(c) Vedr. <proveniens> og <udbredelse>: JO K 0.1 – K 0.8. For de enkelte kilders topografiske nummer: JO's kildefortegnelse (JO Fælles, JO-registre), database for årbøger (Fælles, Årbogsdatabase), Topografiske kommentarer (JO Fælles, JO-registre, Topografiske kommentarer).

(d) Vedr. <etymologi>: ODS., danske sproghistorier, ØMO., SAOB., NorskO., nordtyske dialektordbøger³, Lübben., Lasch., Fritzner., Cleasby&Vigfusson. For enkeltord evt. litteraturhenvvisninger i data.

(e) Vedr. <synonymer>: Lister udarbejdet i forbindelse med spørgelisteudskrivningen (opstillet i ringbind i Samlinger 2*).

(f) Vedr. <citater>: Centrets samling af fag- og skønlitteratur, opstillet i Bibliotek og Gang. For omsætning til JO's lydskrift, se generelle regler og supplerende omsætningsregler for lydskrevne kilder i JO Fælles, JO Lydomsætning.

¹⁾ Se JO atlaskort K 0.6.

²⁾ Vedr. denne og litt.forkortelser i det følgende, se JO's kildefortegnelse (JO Fælles, Kildefortegnelser).

³⁾ Primært: Mensing.Wb., LünebWb., MecklWb., HamburgWb., NSW.

3.4 Redaktion i iLEX-regi

iLEX åbnes, og forbindelse til programmets server sikres (trods evt. vågetilstand) ved, at redaktøren i **programmet Terminal** indtaster flg. ordre:

caffeinate -i open -W -a"/Applications/EMP ILEX23.app"

Men husk alligevel med jævne mellemrum (og før større pauser) at gemme/save den artikel og de evt. kort, der arbejdes på.

På grundlag af 3.3–3.4 beslutter redaktøren, hvilke "ord" i samlingerne fortjener selvstændig artikel, hvilke kan nævnes i forbindelse med andre artikler (som sideform, jf. 4.2, el. som hertil-form, jf. 4.3, el. som eksempel i en "samlingsartikel", jf. 5.3). Samtidig fjerner redaktøren de artikelstubbe (oprettet 2017 på grundlag af Rød Ordliste), som indtil videre måtte dække de pågældende "ord". Det sker ved, at de pågældende stubnavne vælges i iLEX-menuen Filer, Fjern, Artikeldokument.

Ved start på hver ny iLEX-artikel åbnes en **template** vha. ordren cN¹. I denne template oprettes under <artikel> elementet <meta> og under dette igen <status>. Herved sikres, at artiklen ikke bliver publiceret i web-ordbogen, før redaktøren giver tilladelse.² Under <status> oprettes elementet <redigeret>, som redaktøren udfylder med sine initialer og (senest ved artiklens afslutning) dato, på flg. form: TA 05.03.2018. Sideordnet med <redigeret> oprettes de indtil videre tomme elementer <gennemlæst>, <publicerbar> og <revideret>.

Den redaktionelle tekst placeres i relevante elementer af den ny iLEX-artikel, se nærmere **JOs redaktionsmanual** (JO Fælles, Redaktionsmanual JO iLEX (2.1), i det følgende blot kaldt RM). Evt. udtale- og udbredelseskort tegnes i Adobe Illustrator (standarderne Nyt udtalekort hhv. Nyt udbredelseskort, i: JO Fælles, JO Kort – men tag begge ned på skrivebordet!); husk, at al tekst på kortene skrives i JO's ældre skrifter JyskOrdbog (se tastatur-oversigt i JO Fælles, Skrifter, JyskOrdbog).

Krydshenvisninger i ordbogen sker dels automatisk, dels manuelt. Ord skrevet i elementerne <primær-sideform> og <hertil-form> automatlinker til den pågældende artikel³, og centrale ord fra elementet <forb.-form> gør det også (ofte via en valgliste med flere tilbud)⁴. Vil redaktøren lave andre henvisninger (fx fra påfaldende udtaler, groft gengivet i rigsdansk ortografi), må de indtastes i elementet <henvisningsform> i artiklens <meta> og suppleres med efterfølgende ordklasseangivelse (jf. RM s.2). I <henvisningsform> må kun anvendes de simple bogstavtegn; overtrædelse har vist sig at skabe problemer for web-ordbogens dropdown-menu.

Ved en artikels afslutning sikrer redaktøren sig korrekt visning i web-ordbogen på følgende punkter: Først slettes **tomme iLEX-elementer** i tre tempi: (1) markér <krop> og vælg så i Strukturmenuen "Fjern" og derpå "Tomme børne elementer"; (2) slet et evt. tomt <primær-sideformer>; (3) slet en evt. tom <hals>. Derpå underkastes artiklen fejlvalidering i iLEX (via valideringssymbolet i bunden af templatesiden eller ved ordren coA), og evt. viste fejl tilrettes.

Kort tegnet i tilslutning til artiklen (jf. pkt. 9.2) kopieres straks til JO Fælles, Nye kort.

¹) Tastbetegnelserne cN, cU, cE og cB bruges hér og i det følgende med samme betydning som i RM s.1 pkt. 2.

²) Reglerne for, at en artikel medtages, når web-ordbogen opdateres, er flg.: 1) elementet <status> er ikke oprettet (men det skulle det gerne være iht. ovenstående), 2) redaktøren har i elementet <publicerbar> skrevet "OK" (jf. 3.6). (De artikelstubbe L-Å, som efterhånden erstattes af ægte artikler, er i sin tid sikret medtagelse, ved at elementet <redigeret> blev iLEX-udfyldt med "Rød-ordliste").

³) Fx *klafyt* > *kla'fyt*; *krøjekurv* > *krøj*.

⁴) Fx *kavinkel* > *ka'silken*; *allens* > (bl.a.) *al⁴* (forb. *for allens*); *brede* > (bl.a.) *dør¹*, *ende¹*, *mund* etc.

(forb. *den brede dør*, *ende*, *mund*).

3.5 Kollegial gennemlæsning

Når et afsnit er færdigredigeret, leveres til den aftalte gennemlæser: (1) **udprint** fra iLEX af de redigerede artikler (på Tagview-form, i lille skrift, på A4-ark med kun forsidetryk), (2) printkopi af evt. **tilhørende udtale- og udbredelseskort**. Om nødvendigt tilrettes afsnitsbetegnelsen i redaktionsprotokollen. Det brugte seddelmateriale returneres til seddelsamlingen; ord fra senere skuffer, som er blevet medredigeret i den aktuelle sammenhæng, sættes på plads med orientering om foretagen redaktion.

Gennemlæseren holder sig primært til skærmudgaven af iLEX-artiklerne (så også programmets fejlsøgning kan anvendes) og tilretter her oplagte fejlskrivninger. Kommentarer, ændringsforslag el. spørgsmål noteres i printkopien (el. i et Word-dokument). Gennemlæseren giver **tilbage melding** (inden for en rimelig tid) med evt. kommentarer, spørgsmål og ændringsforslag. Under gennemlæsningen har gennemlæseren i de enkelte artikler udfyldt elementet **<gennemlæst>** (under **<meta>**, jf. RM s.3) med sine initialer + dato.

3.6 Afsluttende redaktion og korrektur

Redaktøren forholder sig til gennemlæsningen (og tilretter evt.). Til slut udfylder redaktøren i samtlige artikler feltet **<publicerbar>** (under **<status>**) med bogstaverne OK. De pågældende artikler "høstes" da ved næste eksport af iLEX-data til web-ordbogen (jf. pkt. 3.8).

Redaktøren **omfangsberegner** nu det redigerede afsnit (jf. JO Fælles, JO-Redaktionsregler, Omfangsbestemmelse) og indfører dette tal i redaktionsprotokollen sammen med dato for redaktionens afslutning. Beregning på grundlag af ca. 1000 ordbogsspalter (udvalgt fem steder fra de redigerede afsnit, jf. JO Fælles, JO-Redaktionsregler, Omsætning ...) viser, at den gamle produktionsenhed spalte ret nøje svarer til en ny omfangsbestemmelse på 1,5 kc.

Efter nærmeste opdatering af web-ordbogen læser redaktøren **skærmkorrektur** på det publicerede og tilretter evt. (først her set) fejl i iLEX-redaktionen (hvorefter tilretningen ses så på nettet efter næstkommende dataeksport). Foretaget korrekturlæsning markeres med tilføjelse af * forrest i elementet **<revideret>**.

I sidstnævnte felt sættes også initialer og dato, hvis en anden end redaktøren (undtagelsesvis) indtaster på iLEX-form et anderledes (fx i Word) redigeret afsnit. I så fald læser redaktøren korrektur på nettet og sætter efterfølgende * i elementet **<revideret>** (foran indtasterens markering).

3.7 Senere tilretning

Alle redaktører kan frit rette åbenlyse småfejl i det tidligere publicerede, mens mere substantielle rettelser normalt aftales med redaktøren af det pågældende afsnit. I sidstnævnte tilfælde sætter den, der foretager rettelsen, sine initialer og dato i elementet **<revideret>** (efter * og evt. anden tekst). Proceduren kan gentages, hver gang med ny registrering af tilrettelsen.¹

¹⁾ Her er dog meget begrænset plads til angivelse af evt. inddragne seddelafrsnit fra senere skuffer (jf. pkt. 3.1).

3.8 Eksport til web-ordbogen

Med jævne mellemrum opdateres web-ordbogen. Herved eksporteres iLEX-artikler, som opfylder følgende krav: 1) manglende <status> (så når redaktøren iflg. pkt. 3.4 ved starten på en artikel opretter <status>, hindres ukontrolleret eksport), eller 2) feltet <redigeret> har udfyldningen "Rød-ordliste" (dette sikrer automatisk oprettelse af "artikelstubbe" på grundlag af Rød Ordliste afsnit L–Å), eller 3) <publicerbar> er af redaktøren udfyldt "OK" (jf. pkt. 3.6).

4. Lemmaer

4.1 Ét eller flere lemmaer?

Former, der iht. kendte lydlove eller via gennemskuelige forvanskninger tør identificeres som "samme ord", samles i én artikel (under én <opslagsform>). Enslydende (el. stedvis enslydende) ord med forskellig etymologi henføres til hver sin (ofte homonyme) opslagsform¹. Dette gælder også enslydende sammensætninger og afledninger, når de underliggende ord er forskellige;² hvis ordet/ordene bag derimod er de(t) samme, blot i forskellige betydninger, er det en praktisk skønssag (på grundlag af betydningsafstand, geografisk afstand mv.), om der skal oprettes én eller flere artikler.³

Betydningsforskydning, overført betydning mv. kan medføre betydelig semantisk bredde inden for samme ord (under samme <opslagsform>) og være kombineret med forskellige dialektale udtaler. Men når en bestemt betydningsnuance (evt. blot i en del af det jyske område) ses kombineret med en udtale afvigende fra de øvrige betydningers udtale, vil JO normalt behandle den pågældende betydning som et udspaltet ord (med egen artikel).⁴

¹) Fx *al*¹ og *al*².

²) Fx bør *jævning*¹⁻⁴ (<*jævn*¹>) behandles adskilt fra *jævning*⁵⁻⁶ (<*jævne*⁴>) og *jævning*⁷ (<*jævning*⁶>).

³) Fx er *jævning*¹, *jævning*² og *jævning*⁴ afledt af ret forskellige betydningsnuancer af *jævn*¹ (nemlig: "glat" ctr. "ensartet" ctr. "almindelig"); når endelig *jævning*² ikke er slået sammen med *jævning*¹, skyldes det at førstnævnte er et plantenavn, hvis tilknytning til *jævning*¹ kræver en faglig forklaring (i JLange.ODP.), som næppe afspejler almindelige sprogforståelse.

⁴) Fx *kammer*².

4.2 Sideform og henvisning

Af praktiske grunde medtager JO undertiden i en artikel former, som iht. 4.1 burde anbringes i særskilt artikel.

Såvel fonematiske som morfologiske varianter (med en vis geografisk udbredelse eller meddelt af en særlig troværdig kilde) kan således medtages i en artikel som sideform (<primær-sideform> el. <sekundær-sideform>). Forskellen på de to typer er alene, at <**primær-sideform**> vises med fed skrift i web-ordbogen, <**sekundær-sideform**> blot med understregning.¹ Som <sekundær-sideform> anbringes former, der kun adskiller sig fra opslagsformen mht. detaljer som afvigende tryk (på leddene i en sammensætning), fugeelement (mellem leddene i en sammensætning), antal ord (ordforbindelse overfor sammensætning), etc.²

Placering som sideform sikrer (på sigt), at den pågældende form – så længe det drejer sig som ét ord – optages (på alfabetisk plads mellem de "rigtige" opslagsformer) i den **dropdown-menu**, der åbnes, når brugeren begynder at taste i web-ordbogens søgefelt; ved klik hér føres brugeren direkte til den artikel, hvori formen er anbragt som sideform. Tilsvarende automatisk optagelse i dropdownmenuen bør (på sigt) gælde <hertil-form> (jf 4.3)³ og <krydshenvisning> (indtastet i <meta>)⁴; denne sidste form for "**manuel henvisning**" foretages primært fra udtaler, som vanskeligt associeres med den valgte opslagsform.

P.t. er det kun hovedordene i et <forb.-lemma>, der giver mulighed for krydslinkning, og det ikke engang via dropdown-menuen, men via de tilbud, læseren får tilbudt efter at have indtastet en søgeform.⁵

- ¹⁾ Fx *afting* primær-sideform under *aftning*; *aftens-lag* og *ad'varsel* som sekundær-sideformer hhv. *aften-lag* og *ad-varsel*.
- ²⁾ Fx er de forvanskede, sporadisk optegnede folkeetymologiseringer *valborg-ko* og *holmbo-ko* medtaget som primær-sideformer i artiklen *hulbår-ko*, mens de synonyme forbindelser *hunde(t) vejr(lig)* optræder som sekundær-sideform i artiklen *hunde-vejr* (efter primær-sideformen *hunde-vejrlig*).
- ³⁾ Fx *gæret* i artiklen *geret*, sammensætningerne *almissee-brød*, *-korn* og *-tørv* i artiklen *almissee*.
- ⁴⁾ Fx *empløj* og *ompløj* henvisende til artiklen *am'pløj* (hvortil primær-sideformen *ham'pløj* i forvejen henviser).
- ⁵⁾ Fx (ved indtastning af *kæp*) bl.a. henvisninger til forb. *sætte en kæp i hjulet* (behandlet i artiklen *hjul*¹) og *høje med kæp* (behandlet i artiklen *høje*²).

4.3 Sublemma

En afledning eller sammensætning kan, når den ikke skønnes vægtig nok til egen artikel, medtages som sublemma i grundordets artikel hhv. artiklen for et af sammensætningens led. Det sker da som <**hertil-form**> (evt. sammen med andre inden for samme <hertil-gruppe>); en <hertil-gruppe> markeres i web-ordbogen med indledende dobbeltplanke.

Denne løsning vælges især for sammensætninger og afledninger, når de (1) if. redaktionens data synes velkendte i jysk, men udtalen kan sluttes entydigt af grundordets/grundordenes udtale, og betydningen ligger i forlængelse af grundordets/grundordenes betydning(er) (evt. også kendt i rigsdansk)¹, eller (2) når der synes tale om forvanskninger el. ad-hoc-dannelser, men de dog forekommer i prominente kilder og/eller viser en uventet betydningsnuance.²

Også simpleksord kan bringes som <hertil-lemma>. Det gælder især (1) ordformer med så afvigende en udtale, betydning el. anvendelse, at deres tilhørsforhold til det pågældende lemma er tvivlsomt, (2) samme type af forvanskninger el. ad-hoc-dannelser som under pkt. (2) ovf.³

Undertiden udfyldes et sublemma kun af et enkelt (el. nogle få) <belæg> (uden forudgående <hertil-form> og <forklaring>).⁴

¹⁾ Fx *bolme-hals* og *bolme-hoved* i artiklen *bolme*; subst. *kanni* i verb.-artiklen *kannie*; verb. *karrige* i adj.-artiklen *karrig*¹ 4; verb. *kovle* i subst.-artiklen *kavl*¹ (med sideformen *kovl*).

²⁾ Fx *karm-hus* i artiklen *karn-hus*; *kismes-bogen* i artiklen *kate'kismus*.

³⁾ Fx *kriske* i artiklen *krigse* 2; *hætens* i artiklen *hæten*; *ka'vinkel* i artiklen *ka'silken*.

⁴⁾ Fx *hale*² 5.

5. Artiklens hoved

5.1 Opslagsform, ordklasse, homonym-nr.

Hvis et ord også kendes i nutidigt rigsdansk, benyttes normalt den rigsdanske form som opslagsform (stavet efter **gældende retskrivning**).¹ Ellers konstrueres en opslagsform, der så godt som muligt afspejler ordets fonem- og morfemstruktur i jysk, men præsenterer det i **den form, ordet måtte formodes at have**, hvis det var bevaret/optaget hér.² Hvis kilderne tilsiger forskellige opslagsformer, vælges den mest repræsentative, mens de øvrige (forudsat rimelig udbredelse) kan anbringes som <sideform> (jf. 4.2).³

Når et substantiv kun kan tænkes som eller kun er registreret i plur., bruges plur.-formen som opslagsform (i sidste tilfælde med flg. <**ordklassetilføjelse**>: kun registret/ optegnet i plur.). Er plur.-brugen blot dominerende, eller kan man trods registreringen godt forestille sig sing.-anvendelse, bruges sing. som <grundform>, og i <ordklassetilføjelse> skrives: fortrinsvis/kun registret/optegnet i plur.⁴

Artikler for homonymer (inkl. sammensætningsled, forstavelser og afledningsendelser, alle noteret med bindestreg) anbringes, når de tilhører hver sin ordklasse, i rækkefølgen vist i Fælles, Om Jysk Ordbog, Ordklasser. For homonymer af samme ordklasse afgør redaktøren rækkefølgen (alt andet lige: de mest udbredte først; eller gammelnordiske ord før indlånte). **Homonymers rækkefølge** markeres i <homnr> (og bliver så i web-ordbogens dropdown-menu præsenteret i denne rækkefølge).

¹) Jf. Retskrivningsordbogen (seneste udgave, www.dsn.sk), p.t. også DDO. En generel undtagelse er ord på *v/j* + stød + *el, en, er, es* (udtalt med stød på *v/j*); modsat rigsdansk ortografi dobbeltskriver JO *v/j*, fx *blævver* istf. R. *blæver* (som af de fleste ville opfattes som rimord til *bæver*). Om alm. forkortelser se 11.5.

²) Fx *kæge* (= kæbe mv.) dækkende lydformerne *kjæ-q, kjå-q*, efter mønster af *kæbe* (som i til svarende egne udtales *kjæ-b, kjæ-v, kjå-q* etc.).

³) Der kan være tale om såvel fonetisk som morfologisk variation, jf. *kvovne*², *gjav*¹.

⁴) Fx *for'ældre* hhv. *krøsling*.

5.2 Bøjning

Bortset fra ordklasserne artikel og (delvis) numeral har alle opslagsord en oplagt <**grundform**> (brugt sådan også i andre danske ordbøger), der danner udgangspunkt for afsnittet om udtale og bøjning¹. I webordbogen præsenteres grundformen uden formbetegnelse.

Hvis der skal redegøres for andre bøjningsformer², behandles disse i en **rækkefølge** vist i Redaktionsmanualen s.10 (og brud på denne rækkefølge medfører fejlvalidering i iLEX). De enkelte bøjningsformer vises i webordbogen i adskilte afsnit, indledt af Jysk Ordbogs faglige betegnelse herfor (oftest en forkortelse), evt. med en tilføjet kommentar (<kat.-kom.>) vedr. formens brug og/eller med henvisning til enkeltafsnit i artiklens krop.

De fleste af bøjningskategorierne vist i Redaktionsmanualen s.10 er irrelevante i den enkelte artikel, dels fordi mange af dem er alternativer, dels fordi mindre anvendte kategorier kun medtages, hvis de er hyppigt brugt for netop det aktuelle ord, og/eller deres udtale er uventet i forhold til kategoriens normale dannelse³.

Under <grundform> og mange bøjningsformer tillader iLEX istf. samlet behandling (under <uopdelt>) en **opsplætning af udtalerne** iht. formtyper, alder, trykstyrke el. (for komplekse ord) efter sammensætningsled, orddele, stavelser, jf. de adskilte lodrette søjler

i RM s.11-12. I alle tilfælde (undtagen for formtyper og aldersopdeling) kan der sluttes af med et uopdelt <afv.-udtale> (i reglen møntet på forvanskede el. sammen-trukne former); tilsvarende kan <formtyper> og <uopdelt> afsluttes med et <forvansk.-former>.

Underkategorierne på s.11-12 i redaktuonsmanualen er uordnede i iLEX (så ingen valgt rækkefølge vil udløse valideringsfejl). Men det anbefales, at der højst benyttes en opspaltningstype pr. bøjningsform, og at underkategorierne under hver enkelt bringes i den anviste orden.

¹⁾ For substantivers vedkommende således: sg. ubf., for verbers: inf.

²⁾ Samt for substantivers vedkommende: genus.

³⁾ Se nærmere i Fælles, Om Jysk Ordbog, Bøjning vedr. de almindelige bøjningskategorier og evt. medtagelse af sjældnere bøjningsformer. Eksempel på uventet udtale ses (for præs.ptc. og imp. plur.) i artiklen *gå*.

5.3 Udtaleangivelse i hovedet

Alle udtaleangivelser (i <udtale>) skrives i underelementet <lyd>. Så vidt muligt bringes udtalerne i Jysk Ordbogs lydskrift (se Fælles, Om Jysk Ordbog, Ordbogens lydskrift); men også former i grovere lydskrift (og sågar lydgenngivelse i rigssprogets ortografi) kan medtages, hvis de skønnes at bidrage til det samlede overblik over udtalens variation; redaktøren tager da **forbehold for lydgenngivelsen** med en stjerne (*...) umiddelbart foran formen (dvs. forrest i elementet <udtale>).¹

For kilder optegnet i Lyngbys, Feilbergs eller Danias lydskrift samt for en række øvrige kilder med god lydskrift (herunder punktoptegnelserne på atlaskort K 0.7) er udarbejdet **særskilte omsætningsregler** (jf. 12.1). For alle andre kilder med (finere el. grovere) lydgenngivelse gælder en række **generelle omsætninger** (jf. 12.2).

Efter elementet <udtale> følger altid en eller flere **proveniensangivelse(r)** (område og/eller kilde, se nærmere 5.4), medmindre den anførte udtale gælder hele ordets udbredelsesområde. **Undtagelse(r)** el. **sideform(er)** til en udtale kan anbringes i en <kommentar> efter den relevante proveniensangivelse og/eller i en <note> hertil, begge dele på samme form som hovedformen, dvs. udtale + proveniens. Undtagelse(r) signaleres af et indledende "dog", sideform(er) af et indledende "også"; hvis de er flere, kan begge typer samles i gruppe (med blot ét indledende "dog" hhv. "også", og komma imellem de enkelte former).² Undtagelser anbringes altid samlet før sideformer, og de to typer adskilles af semikolon; der sættes også semikolon foran en specificeret indleder, hvadenten den er af "dog"- el. "også"-typen (fx: dog sporadisk; ældre også – og sådanne specielle indledere mangler naturligvis efterfølgende proveniens, hvis den pågældende undtagelse/sideform vedrører hele hovedformens område).³ Hvis der kun skal knyttes en enkelt "også"-kommentar til en proveniensangivelse, kan alternativt bruges indledende "vsa.")⁴

Udtaleformer (for substantiver tillige genusformer) kan **grupperes sammen** (adskilt af skråsteg, på formen xxx/yyy/zzz), når de veksler i overensstemmelse med et af atlaskortene K 1.1 – K 7.4 eller en kombination af disse, og/eller en tilsvarende udtalevekslen i en anden artikel, som der da henvises til. Henvisning til det/de pågældende kort (og evt. til en artikel) meddeles da (før proveniensangivelse) i en <kommentar> (med komma mellem flere enkelthenviisninger). Når henvisning gælder samtlige udtaleangivelser inden for en bøjningskategori (etc., eller underkategori heraf, se 5.2), anbringes den dog indledningsvis (straks efter kategori- el. underkategoribetegnelsen; som <kommentar> afsluttet med

"indre kolon").⁵ Også sideordnede former kan grupperes sammen (foran en fælles proveniensangivelse), i så fald adskilt af komma.

Navnlig de tryksvage fonemgrupper -er, -et, -re og -ere grupperes hyppigt sammen (med henvisning til K 6.1 – K 6.4); de noteres da vha. disse særlige antikva-forkortelser (jf. 11.3).

Undertiden kan redegørelsen for udtale (navnlig af <grundform>) med fordel (helt eller delvis) erstattes af et (el. flere) **udtalekort**. Der skrives da i <udtale> <kort> <udtalekort>: kort (+ 1, 2 etc., hvis der bliver bragt flere udtalekort i samme artikel) + jf. K ... (hvis der på udtalekortet er henvist til ét eller flere atlaskort). Redaktøren kan ønske at holde nogle udtaler ude fra det relativt klare billede på et udtalekort (fx ældre/ yngre alternativformer, sporadiske eller mindre sikre sideformer, lyd gengivelser i litterære kilder); de pågældende former bringes da efter ovennævnte korthenvisning (efter semikolon; startende med flg. forbinder: **desuden**:). Eller de kan anbringes i **noter** (med notehenvisning fra udtalekortet).⁶

Udtaleangivelse kan helt udelades i en artikel. Dette sker oplagt, når ingen kilde har ordet i en form, der siger væsentligt mere end opslagsformen. Men der bringes heller ikke udtaleangivelse i artikler for sammensætninger, hvor udtalen af de enkelte led (i opslagsformen adskilt af tegnet ·, sjældnere ¹) er den samme, som disse ord har i simpleks (el. for 1.sms.leds vedkommende: har samme form, som i simpleksordets artikel er vist i elementet <som.1.sms.led>, eller for hvilken der, pga. en sammensætningsfuge, er oprettet en særlig "samlingsartikel").⁷ Denne simple overensstemmelse med simpleksform/samlingsartikel kan naturligvis have undtagelser, som da bringes i elementer som <afv.-udtale>, <forvansk.-former>, <afv.-præt.> etc. (jf. Redaktionsmanualen s.11).⁸

¹) Fx *flad-tørv*.

²) Fx *kyle* note 15 og 24.

³) Fx *kyle* note 21.

⁴) Fx *kyle* note 22.

⁵) Fx *klyver*¹ hhv. *balsam* (vedr. "tykt l"); og begge løsninger i *bedre*¹ (vedr. vokalismen hhv. -er); flere enkelthenvisninger, fx *be'gynde*. Et ekstremt tilfælde, med hele 4 indledende henvisninger (til såvel atlaskort som sms.led) ses i *krøglet*.

⁶) Fx *døgn* hhv. *kone*¹. Og de to løsninger kan naturligvis kombineres.

⁷) Fx *bære-båre* hhv. *grise-bøgl* (hvor udtalen af 1.sms.led fremgår af artiklen *grise*-²).

⁸) Fx *fugle-rede*, *krage-hus*, *fure-skåren*, *kruse-mynte*, *hvirvle-syg*, *for'bære*.

5.4 Proveniensangivelse i hovedet

Alle udtale- eller genusangivelser (eller grupperinger heraf) efterfølges af en eller flere (ved komma adskilte) proveniensangivelser. Som proveniensangivelse kan anvendes: (1) et dialektområde, et herred, en by eller en punktoptegnelse (på formen fra K 0.1 – K 0.8), (2) et sogn (på formen xxxSg) eller (3) en kildeangivelse (jf. Fælles, Ordbogens kilder), navnlig brugt for punktoptegnelser (jf. K 0.6). En herredsbetegnelse henføres i efterfølgende parentes til det større dialektområde, herredet ligger i – medmindre dette giver sig selv, ved at det pågældende ord (i artiklens hals, under <udbredelse>) ses begrænset til et enkelt eller ganske få dialektområde(r).¹ En sognebetegnelse henføres tilsvarende til sit herred (samt evt., efter komma, et dialektområde), medmindre ordets udbredelse ses begrænset til et enkelt herred hhv. dialektområde.²

Område- og herredsbetegnelser kan **modificeres** af en eller flere påhæftede retningsbetegnelser (-N = den nordlige del af ..., -N og -V = den nordlige og vestlige del af; af retningsbetegnelser med to bogstaver anvendes: -NØ, -NV, (-MØ, -MV, -MN, -MS), -SØ, -SV; dem i parentes lidet brugt). En områdebetegnelse kan også modificeres af undtagelse i parentes (dog ... -N, °Lild etc.; dog kun sporadisk i ...; vsa. ...) eller ved foranstillet forbehold (alm. i ...; dominerende i ...), hvorefter undtagelse(r)/sideform(er) bringes i den/de efterfølgende <udtale>/<genusform>.³ Endelig kan en områdebetegnelse modificeres af efterfølgende parentes med kildeangivelse; meningen er da, at ordet if. den/de anførte kilde(r) udtales således i området, uden at redaktøren tør garantere, at oplysningen er helt dækkende for området. Kildeangivelse kan anføres i samme parentes som en område/herred-kommentar, og da anbragt efter semikolon.⁴

Når anførsel af undtagelse(r)/sideform(er) skønnes at belaste hovedet uhensigtsmæssigt, kan det alternativt ske i en **note**, jf. pkt. 6.

Hvis der til en <udtale>/<genusform> skal knyttes både undtagelse(r) (dog ...) og sideform(er) (også ...), og begge dele bringes enten i hovedet (i parentes) eller i en note, anføres undtagelse(r) altid (samlet) foran sideform(er), og de to typer adskilles af semikolon.⁵ Hvis der skal anføres flere undtagelser, gentages "dog" ikke foran hver enkel undtagelse, men anbringes kun foran den første, afsluttet med kolon; herpå følger de enkelte undtagelser, kun adskilt af komma.⁶ Tilsvarende kan redaktøren forholde sig med en gruppe af sideformer. Den enkelte undtagelse eller sideform udsættes normalt ikke selv for undtagelse(r)/sideform(er) (parentetisk anført); der foretrækkes en formulering "alm. i" (jf. ovf.), hvorefter forbeholdet følger i positiv formulering (som ny <udtale>, efter komma). Derimod kan en undtagelse/sideform altid modificeres mht. gyldighed (vha. parentetisk kildeangivelse).

¹⁾ Fx i artiklen *kniv*¹: KærH (Sønderjy); i dette tilfælde er områdebetegnelsen ekstra vigtig, fordi der også ligger et KærH i Vends.

²⁾ Fx i artiklen *korn-i-huse-gilde*: RanumSg (Him); her kunne også have stået: RanumSg (SletH, Him).

³⁾ Se fx artiklen *gimmer*, hvor det i Nørrejy alm. fk. modificeres af efterfølgende neutr.-angivelse for bestemte nørrejyske egne.

⁴⁾ Fx *dodet*, sidste <udtale>.

⁵⁾ Denne regel og de efterfølgende ses praktiseret i note 5 af artiklen *krybe*.

⁶⁾ Denne gruppering for at undgå tvetydigheden i et "dog" nr. 2 (eller senere): betegner dette "dog" en undtagelse til den overordnede <udtale>/<genusform>, eller modificerer "dog" kun det netop foran anførte (i foregående "dog"). En tilsvarende flertydighed opstår ikke ved brugen af et "også" nr. 2 (el. senere); alligevel anbefales gruppering for systematikens skyld.

6. Artiklens noter

I artiklens hoved kan der etableres notehenvi­snin­g (via elementet <noteref>) fra elementerne 8–10 samt 12 (jf. Redaktionsmanualen s.2). Der kan strengt taget også notehenvi­ses fra flere elementer i artiklens hals, men dette undgås helst (pga. noteafsnittets placering før halsen). Endvidere kan der etableres notehenvi­snin­g fra udtalekort.

Da udtalekort ikke redigeres i iLEX-regi (jf. 9.1), og da noter til artiklens hoved og evt. noter til udtalekort skal kunne flettes i vilkårlig rækkefølge, har vi måttet resignere på automatisk notelinkning. Notehenvi­snin­g og noteoprettelse foretages manuelt af redaktøren, som derved selv sikrer overensstemmelse mellem tallet i en <notehenvi­snin­g> og tallet for den tilsvarende <note>. En note nummereres i elementet <k-ref> (hvor der automatisk skrives i Standard tastatur, uanset hvilket iLEX-tastatur redaktøren ellers har slået til).

Notehenvi­snin­ger i hovedet ordnes i nummerfølge ovenfra – og således, at notehenvi­snin­ger på tilhørende udtalekort kiles ind, hvor henvisningen (→kort) er anbragt.¹ Den her­ved fremkomne orden brydes kun, (1) når der er behov for at knytte samme note til flere enheder i hovedet (samme henvisningsnummer genbruges da, selvom det bryder num­merordenen)², (2) som en mulighed, hvor der (i elementet <kat.-kom.>) er knyttet gene­relle prosodiske kommentarer til en bøjningskategori.³

Tekst i <note> afsluttes med punktum.

¹⁾ Fx *høre, hjælpe, kold*.

²⁾ Fx genbrug af note 2 i artiklen *bringe*². Tilsvarende genbrug af notenummer er naturligvis en mulighed på udtalekort, endog fra udtalekort til udtalekort, fx genbrugen af note 1-2 på udtalekortene for grundform (inf.) hhv. præs. af *gøre*.

³⁾ Fx notehenvi­snin­gerne 30-33 i hovedet af artiklen *gøre*, notehenvi­snin­gerne 25-28 i artiklen *have*⁴.

7. Artiklens hals og taljer

7.1 Funktioner

Funktionen af <hals> og/eller <talje> er negativt defineret: her gives en række informationer, der falder uden for såvel hovedets indhold (udtale- og bøjningsforhold) som kroppens (betydning og fraseologi). For hovedtyperne af information og deres rækkefølge, se 7.2–7.6.

I halsen gives informationer, der gælder ordet som helhed; i (én eller flere) talje(r) gives informationer, som kun gælder en enkelt af ordets (under)betydninger eller et enkelt "plankeafsnit" (jf. 8.6). En artikel vil derfor ofte indeholde såvel en hals som en eller flere taljer.

7.2 <historik>

Forrest i en hals/talje anbringes (når relevant) elementet <historik>. Elementet rummer belæg ældre end ca. 1700, som (a) for gamle nordiske ords vedkommende dokumenterer en i jysk kilde registreret forekomst, udtale, bøjning, betydning el. forbindelse, som ikke (længere) genfindes på rigsdansk¹ — eller (b) for låneords vedkommende dokumenterer et tidligt indlån i jysk.² Der kan godt i samme <historik> gives flere belæg.³

Feltets iLEX-struktur skal snarest muligt ændres (i retning af <etymologi>). Indtil videre anbefales det, at redaktøren kopierer en vellykket brug af <historik> fra andetsteds i ordbogen⁴ og derpå ændrer indholdet af underfelterne mhp. den aktuelle brug.

¹) Fx hhv. *hallen*; *a-borre*; *gris*¹; *gade 2*, *hammer*¹

²) Fx *akke-nej*, *brue*³, *dørns*.

³) Fx *gørn*¹ *l*.

⁴) Fx *a*³, *båre*² *l*.

7.3 <etymologi>

Næste hovedelement i hals/talje, <etymologi>, giver (hvor muligt) en eller flere af følgende informationer:

(1) Vedr. **simpleksord**: (1.1) For et gammelt nordisk ord (medmindre det er alm. kendt i nutidigt rigsdansk): hvilken gammeldansk form ligger bag, og/eller hvilket andet / hvilke andre nordisk(e) ord synes det tæt beslægtet med?¹ (1.2) For et låneord (ikke almindelig kendt i rigsdansk): hvilke(t) ord i det/de långivende sprog ligger bag, eller hvilke(t) ord synes det beslægtet med?² (2) For **afledte ord**: hvilket grundord og affiks (evt. i hvilken betydning) ligger bag, eller hvilke(t) ord synes afledningen beslægtet med?³ (3) For en **sammensætning** (mv.): hvilke grundord (evt. i hvilken betydning) ligger bag leddene, eller hvilke andre ord synes de beslægtet med?⁴ Hvad angår (2)-(3) undlades oplysning, når et bagvedliggende ord har selvstændig artikel i JO, og der ikke kan herske tvivl om dets identitet (blandt en række homonymer eller tætbeslægtede ord), eller om den relevante betydning (blandt flere).⁵

Hvor et ords etymologi er meget usikker eller omstridt, henvises til relevant faglitteratur (evt. med en kort sammenfatning).⁶

Henvi sning til ord i JO sker i form af <artikelref>; andre etymologiske former (ord el. forbindelser) gengives i elementet <form>. Her skrives gammeldanske former som i gammeldanskordbog.dk., svenske og norske ord som i SAOB., Rietz. og NoOrdb. Et

låneord fra middelneder-tysk gengives som i Lasch. el. Schiller&Lübben.; et nedertysk låneord angives helst i formen fra Mensing (men hvis ordet ikke forekommer her, el. Mensings form ikke er (fuldt) dækkende, fortælles i parentes, hvorfra en citeret form da stammer, fx MecklWb.). Frisiske låneord gengives normalt efter FrieschWb., alternativt (med kildeangivelse) efter andre frisiske ordbøger.

¹⁾ Fx *byrre*, *end*³, *aksel*¹, *bænd*², *én-kom*.

²⁾ Fx *dørns*, *ensken*, *fidde'mikke*, *hysken*; herunder også forvanskninger som *degen'dere*.

³⁾ Fx *klugeret*, *klimre*.

⁴⁾ Fx *klodsak*, *hæben-ret*, *kru-kal*.

⁵⁾ Omvendt sikres hurtig identificering af leddene i *daller-bakke* med oplysningerne < *dalre*¹ 1, ældre dansk *bakke* (= kind), ligesom 2.led i *kirke-bøsse* identificeres med oplysningen < *bøsse*¹ 2, i *lam-me-bøsse* med oplysningen < *bøsse*¹ 3.

⁶⁾ Fx *knude*², *-eret*.

7.4 <udbredelse>

I dette element redegøres for, hvor pågældende ord, betydning, faste forbindelse (el. lign.) er registreret. Der skelnes (adskilt ved komma) mellem områder, hvor det pågældende er (i denne rækkefølge:) almindeligt, spredt hhv. sporadisk registreret; almindelig forekomst markeres alene ved områdeangivelse(r) (sj. med foransat: alm. i/på), spredt forekomst derimod altid ved formuleringen: spredt i/på + områdeangivelse(r), sporadisk forekomst altid ved formuleringen: sporadisk i/på + områdeangivelse(r). Der anvendes de samme områdebetegnelser som nævnt i 5.3, med hovedvægten på brede områder; typerne af forbehold er også de samme (inkl. parentetisk kildeangivelse). Endelig kan en eller flere enkeltstående kilder (som ikke garanteres at repræsentere et område), tilføjes til slut indledt af formuleringen: desuden (i/hos) + kilde; denne mulighed benyttes navnlig for punkt-optegnelser eller dialektforfattere.¹

Når udbredelsen af et ord, en betydning el. en fast forbindelse må anses for fællesjysk, lades elementet <udbredelse> **tomt**. Det samme gælder for en betydningsnuance, en fast forbindelse el. anden enhed anbragt under "plankeafsnit" (jf. 8.6), når enheden har (stort set) samme udbredelse som det ord el. den betydning, "plankeafsnittet" er anbragt under.²

Er et ord, en betydning el. en fast forbindelse kun registreret i 1-4 kilder og (i tilfældet 2-4) ikke afgrænset til et let formulerbart udbredelsesområde, kan redaktøren markere dette ved (istf. at skrive "sporadisk registreret" i <udbredelse>) at opregne forekomsterne i hver sit <belæg>, med eller uden udfyldning af <citater> og <oversættelse>, men hvert med et <proveniens> startende med *.³

Når et ord, en betydning el. en fast forbindelse er almindelig brugt i en/nogle del(e) af Jylland (og evt. spredt og/eller sporadisk i andre), bringes normalt (sidst i elementet <udbredelse>, efter semikolon) et **udbredelseskort** (i iLEX kaldt <spaltekort>). Det udelades dog (a) hvis "alm."-området indskrænker sig til et enkelt herred, (b) hvis "alm."-området er praktisk talt identisk med et el. nogle få af dialektområderne på K 0.1–K 0.5 (for i begge tilfælde kan brugeren hurtigt via ormrådernes links danne sig et overblik). På et udbredelseskort fremtræder området/områderne med almindelig brug i dyblå fyldfarve, medens evt. områder med spredt registrering fremtræder i lyseblå (og områder med sporadisk registrering lades ubetegne).

Om tegning, navngivning og arkivering af udbredelseskort, se 9.3.

¹⁾ Fx *ernst*¹, *klør* 2 (hertil-lemmaerne *klør'fimsi* og *klør'fut*).

²⁾ Fx *krøs*² 2 (forb. *krøs i brystet*); kun hvis der ind imellem er anbragt et "plankeafsni" med anden udbredelse, må udbredelsen gentages, evt. i form af en henvisning tilbage, fx. *kæbe* 4.

³⁾ Fx *glaffe* 1, *gen-vorn*; *beg-plaster*, *barke-gryde*.

7.5 <sprogsfære>

Her meddeles diverse begrænsninger på ordets, betydningens el. forbindelsens anvendelighed. Typisk (1) tidsmæssig afgrænsning: forældet (dvs. kun anvendt i 1700- og 1800.t.); kun/fortrinsvis i ældre kilder (dvs. kilder ældre end ca. 1870); yngre dialekt. Eller (2) erhvervmæssig afgrænsning: fiskersprog, fagsprog, militært sprog, kirkeligt sprog etc. Eller (3) afgrænsning mht. stilleje: spøgende, højtideligt etc.

7.6 <synonymer>

Her henvises (vha. <artikelref> til (et rimeligt antal) synonymer i jysk (med egne artikler el. artikelafrsnit i JO); der henvises vha. opslagsform, og evt. videre vha. <homnr>, <betydning>, <ubetydning>, <uubetydning>, evt. også (i <kommentar>) en fast forbindelse (citeret i elementet <form>).

Der tilstræbes ingen dækkende oversigt over synonymer (idet en sådan forudsætter en færdigredigeret JO), men blot henvisning til de mest udbredte synonymer og/eller dem, der rummer samme rodord (og lettest bemærkes under redaktionen, idet de redigeres inden for samme alfabetiske afsnit, ofte af samme redaktør).

8. Artiklens krop

8.1 Betydningsopdeling (punktopdeling)

Når et ord har flere klart afgrænselige betydninger (og her vil geografisk differentiering ofte indgå i redaktørens overvejelser), oprettes et antal nummererede betydninger (ty-pisk med hver sin <talje>). Også faste forbindelser kan, når det skønnes at lette læserens overblik, anbringes som separate afsnit (men da kaldt **punkt(er)**).¹ Til yderligere differentiering kan en betydning underopdeles (vha. <ubetydning>, som atter kan underopdeles vha. <uubetydning>). De førstnævnte nummereres vha. decimal efter overbetydningens nummer (x.1, x.2 etc.), de sidstnævnte vha. endnu en decimal (x.y.1, x.y.2 osv.). Yderligere underopdeling ved brug af decimalsystemet tillades ikke. I store artikler kan hovedbetydningerne (1, 2 etc.) fordeles på <betydningsafsnit> (markeret A, B etc., hvilket ikke påvirker den fortløbende nummerering).²

Hvor mange betydninger (og evt. betydningsafsnit) der skal oprettes for et ord, hvorvidt der skal anvendes underbetydninger (el. "plankeafsnit", se 8.6), og hvordan rækkefølgen i givet fald skal være, afgøres af redaktøren (evt. i samråd med gennemlæseren). Det anbefales, at man lader sig inspirere af ordbogstraditionen (først og fremmest ODS., men også andre relevante ordbøger, hvis betydningsinddeling undertiden passer bedre til de jyske data). Ligesom det gælder ordforrådet (jf. 2.3), medtager JO. ikke betydninger, forbindelser etc., som er sent indlånt fra rigsdansk og ikke ses anvendt i en ægte jysk kontekst.

¹) Fx *aften* 4-7, *hånd* 24ff. Jf at DDO. af brugerhensyn konsekvent bringer sådanne faste forbindelser som særskilte afsnit sidst i artiklerne.

²) Fx verb. *gå* (med afsnitsopdeling for: A. om bevidst bevægelse, B. om ubevidst bevægelse, C. om overgang, D. om forløb, E. om tilstand – og efter denne semantisk motiverede opdeling, en syntaktisk blandkategori: F. i tryktabsforbindelser). Eller: verb. *køre*² (med afsnit for: A. med objekt/præp.objekt, B. uden objekt, C. i tryktabsforb. på tværs af ovn. skel). Eller: præp./adv. *fra* (med afsnitsopdeling for: A. med stedsbetydning, B. med tidsbetydning, C. med mere abstrakt betydning).

8.2 Definition og forklaring

En betydning el. underbetydning starter normalt med <definition> (evt. efter en indledende, situationsbeskrivende <kommentar>). <**definition**> er oftest formuleret som en (tilnærmet) "oversættelse" til rigsdansk (markeret med =) og kan da differentieres ved, at rigsdanske ord anbringes alternativt efter hinanden (adskilt af alternativtegnet / eller af komma; til markering af lidt større betydningsafstand evt. semikolon).¹ Men definitionen kan også være situationsbeskrivende (og starter da med: som, i/ved, om el. lign.)² el. sprogligt kategoriserende (og starter da typisk med: som/i)³. I større artikler kan også en fast forbindelse (el. gruppe heraf) placeres som en betydning (el. underbetydning).⁴

Ofte ledsages en <definition> af en uddybende <**forklaring**>. Her gives informationer, som ikke bidrager direkte til betydningsangivelsen, men (a) uddyber med typiske detaljer, (b) angiver typisk situation/kontekst/anvendelse, (c) henviser til (supplerende el. alternative) begreber inden for samme "semantiske felt", og/eller (d) henviser til uddybende litteratur (evt. med illustrationer).⁵

For **plante- og dyrenavne** henvises altid (hvis muligt) i <forklaring> til J.Lange.ODP. hhv. Brøndgaard. Fauna; der henvises til første side, hvor artiklen/ afsnittet om den pågældende plante-/dyreart starter. Hvis de pågældende værker anføres som (eneste) kilde, sker henvisningen naturligvis i <belæg>, og der henvises da til det aktuelle sidetal.

Når et ord el. en betydning kun el. altovervejende forekommer i en enkelt el. nogle få **faste forbindelser**, kan betydningsangivelse erstattes af en kort formulering i <forklaring> (indledt med tankestreg): – kun/fortrinsvis i flg. forb.: , hvorefter der fortsættes i elementet <faste-forbindelser>.⁶

Hvis et ord el. en betydning kun forekommer i en enkelt el. ganske få kilder, og kildens/ kildernes forklaring(er) ikke (med fordel) kan opsummeres redaktionelt, **undlades betydningsangivelse**, og der startes direkte med elementet <eksempler>.⁷

Artikler for mands- og kvindenavne har normalt **ingen <krop> overhovedet**, artikler for sms.led, forstavelse og afledningsendelse er også ofte uden <krop>.

¹) Eks. på det sidste: *bjerge 1.* – Når betydningen er ganske den samme som den rigsdanske, kan <definition> indskrænkes til: = rigsdansk, fx *får 1, knob*; er betydningen den samme som den dominerende betydning i rigsdansk, kan der skrives: = rigsdansk (med parentetisk tilføjelse af ét eller flere rigsdanske synonymmer i <forklaring>), fx *gavn 1, gøde² 1.*

²) Fx *djævel 4* (om menneske el. dyr), og underbetydning *4.1* (i alm.); *bjørn 4.1* (i båd el. skib), hér for at undgå gentagelse af formuleringen i overbetydning *4.*

³) Fx *bæst 3* (som skældsord), *hund 1.2* (i faste forb.); sidste type meget brugt som <definition> i overbetydninger.

⁴) Fx *gå 18-51* – hhv. det netop nævnte *hund 1.2.*

⁵) Eksempler på det hele ses i *haspe¹ 2.* – Når aspekterne (a) og (b) er mindre ensartede el. overskuelige, foretrækkes i stedet et tilstrækkeligt antal belysende <belæg>, jf. 8.3 note 1.

⁶) Fx *krum¹, krylt.*

⁷) Fx *kanapé-seng.*

8.3 Belæg

Efter definition og forklaring (og ofte talje, jf. 7) bringes i reglen belæg på betydningen. Alle <belæg> skal være velmotiverede og må ikke indholdsmæssigt dublere hinanden. Et belæg vil typisk have én eller flere af følgende funktioner (1) det uddyber <definition> med detaljer, som vanskeligt kan rummes dér el. i <forklaring>¹; (2) det demonstrerer det pågældende ords (hhv. den pågældende betydnings/forbindelses) forekomst allerede i 1700-t. el. begyndelsen af 1800-t. (som en parallel til taljens <historik>, jf. 7.2),² (3) det demonstrerer den angivne <betydning> (i tilfælde, hvor denne umiddelbart forekommer besynderlig eller usandsynlig)³, det belyser den arbejdsmæssige eller situationelle sammenhæng eller den kulturelle kontekst, hvori et ord er blevet brugt (evt. i en bestemt betydning el. forbindelse).⁴ Det er en hovedopgave for JO vha. pkt.3-citater at give brugeren et indtryk af livsvilkår, livsførelse og forestillingsverden i det gamle landbosamfund.

Belæg kan samles i **belæggrupper** (i web-udgaven markeret med indledende tankestreg); navnlig talemåder, vejregler og overtro ses ofte anbragt inden for særskilt <belæggruppe> (indledt med en <kommentar>, som signalerer det fælles træk ved gruppens belæg, afsluttet med "indre kolon").⁵

Et belæg består normalt af elementerne <citater> (efter kilden), <oversættelse> (startende med =) samt <proveniens>. Forud for citatet kan bringes en redaktionel <kommentar> (afsluttet med "indre kolon"), som (a) indholdsmæssigt: belyser konteksten⁶, og/eller (b)

formelt: tydeliggør typen af forbindelse eller hvilken bøjningsform ordet aktuelt optræder i.⁷

Oversættelse af et citat kan være (helt eller delvis) unødvendigt (fordi citatet el. hovedparten heraf er skrevet på rigsdansk el. på en form, som læseren let kan omsætte til rigsdansk). I så fald bortfalder elementet <oversættelse>, og vanskeligt forståelige enkeltheder (enkeltord eller forbindelser) forklares eller kommenteres ved én eller flere elementer <kommentar> indskudt i <citater>.⁸ Med sådanne indskudte (parentetiske) kommentarer kan redaktøren også (af hensyntagen til brugerne) erstatte et i sammenhængen uforståeligt eller overflødigt afsnit af kildens tekst.⁹

Elementet <citater> afsluttes med punktum (el.: ?, !) – medmindre der følger en <oversættelse>, for i så fald sættes der først slutpunktum efter denne.

Et <belæg> kan være **reduceret til kun <proveniensangivelse>**. Denne mulighed benyttes, når redaktøren blot vil gøre opmærksom på, (1) at en bestemt kilde (fx af en kendt forfatter el. fagmand) har benyttet pågældende ord, ordbetydning el. ordforbindelse, el. (2) en (ellers uinteressant) kilde er den eneste (evt. udover 1–3 andre), hvor pågældende ord, ordbetydning eller ordforbindelse er registreret (da markeret ved * foran kildeangivelsen, jf. 7.4).¹⁰

¹⁾ Fx (i *krøje*² 1, første citat) detaljerne om størrelsen på og tænder i en såkaldt høstrive (sat op imod en samlerives). Et ekstremt eksempel på denne anvendelse af <forklaring> ses i artiklen *høst-vogn*: i mangel af nogle få relativt korte, men dækkende citater til beskrivelse af høstvognens indretning har redaktøren hér selv (i <forklaring>) opsummeret detaljer fra en lang række ord-bogskilder. – I artiklen *knøv* tjener de mange citater (under forskellige betydninger) til at vise, hvilke egenskaber der i datiden kunne motivere dette roseord (inden for forskellige personkategorier og i forskellige sammenhænge). – Om forholdet til <forklaring> se 8.2 note 5.

²⁾ Fx Terpager2-citater i *buddike* 1 og *fanse*² som bevis på tidlig brug af nedertyske indlån.

³⁾ Fx *kvæle* 2.

⁴⁾ Fx viser citaterne i artiklerne *kirkegangs-kone* og *kirke-kone*, hvordan de datidige skikke var for "genindlæsning" i menigheden af en (pga. fødsel) "besmittet" moder. – Om forholdet til <forklaring> se 8.2 note 5.

⁵⁾ Fx *korn*¹ 1 med belæggrupper for vejrregler og talemåder, *kort*² 1.1 med belæggrupper for spøgende og overført brug.

⁶⁾ Fx *bage-trug*: (talemåde:); *havre-sæd*, slutn.; (vejrregel:) for² 1, slutn.; (magisk formel i eventyr:) *alle-hånde* 1 (med ordspil på betydning 2).

⁷⁾ Fx *falde* 12 (med underforstået objekt:); *knage*² 3, slutn. (vbs.).

⁸⁾ Fx *gøre* 1 (i Himmerl-citat): *gravminde* oversættes (= ligvers); smsts. (i Sall-citat): kildens formulering *da skal Vaaddet "gjøres"* forklares med kommentaren (dvs. fiskernes vod skal repareres, tjæres etc.). – *konge-vase*, AarbHards.-citatet: kildens *var* uddybes med kommentarer om tid og sted: (herude i Hards), (i 1840'erne). – *krøje*¹ 2, citat nr. 2: ældre og sammenlignende målangivelser omsættes til meter. – *kasten*, slutn.: kildens *I Frøslev var* suppleres i kommentar med den oplysning, at den beskrevne og for Danmark i almindelighed ukendte administrationspraksis skyldes det tyske styre efter 1864; samtidig er teksten gjort mere mundret ved indskud af det "foreløbige subjekt" *der*. — Alt for mange småindskud bør undgås, da det kan vanskeliggøre læsningen; så hellere ét langt samlet indskud (eller forklarende indskud henvist til en <oversættelse>).

⁹⁾ Fx (i *konge-køren*) udskydelse af en detaljeret fortælling om kørslen til Holstebro (29 linjer i kilden); den erstattes i citatet blot af en kort overledning – (en anden gang skulle han) – frem til kildens ord om en tilsvarende kørsel til Ringkøbing. Bemærk, at overspringelsen ikke markeres med overspringsmærke (...), når den som hér erstattes af kommentar; akribien ofres da til fordel for læseligheden. – I Friis.VN.-citatet i *by*¹ 1 (forb. *bysens kæp*) er der ved sidste ... oversprunget 38 sider! (som antydtes i sideangivelsen). – Sammenfatninger af denne type må naturligvis ikke svække eller forvride kildens udsagn (jf. 8.4).

¹⁰⁾ Jf. 7.5; se eksempler i note 3 dér.

8.4 <citāt>

I elementet <citāt> gengives principielt kildens ordlyd, men redaktøren kan på forskellig måde **klarificere kildens formulering** for ordbogens brugere. I 8.3 er allerede nævnt (1) indledende redaktionel kommentar, (2) indskudt kommentar (der forklarer, evt. erstatter dele af kildens formulering), (3) overspringelse af "unødvendige" partier i kildens formulering (almindeligvis markeret: ...) ¹. Yderligere kan nævnes: (4) ændret rækkefølge af kildens informationer (altid markeret ...) ².

Kildens ortografi bevares i almindelighed, dog med følgende **tilretninger**: (5) rettelse af evidente skrive- el. trykfejl ³, (6) standardisering af inkonsekvent ortografi (fx brugen af stort/lille forbogstav i substantiver) ⁴, (7) evt. opløsning af usædvanlige forkortelser ⁵, (8) evt. tydeliggørende ændring af kildens interpunktion (ofte "manglende" komma) ⁶, (9) tydeliggørelse af kildens citat + oversættelse, når kilden har markeret overgangen på anden måde end JO (fx ved skift til andet skriftsnit el. vha. parentes) ⁷; der omsættes til JO's markering herfor (primært: =, sekundært: dvs., jf. 8.3 note 6), (9) fjernelse af citationstegn, apostroffer, bindestreger etc., som komplicerer skriftbilledet unødigt. ⁸

For lydskrevne kilder foretages (10) generelle og evt. kilde-specifikke **omsætninger af lydskriften**, herunder opløsning af sammenskrevne enkliseforbindelser (jf. 12.2). ⁹

Utrykte kilder med mere spontan notation (typisk spørgeliste-besvarelser el. bidrag til JO's manuskriptsamling el. topografisk samling) forlanger undertiden en relativt kraftig "tilskæring" (naturligvis uden at dette må svække eller forvride kildens udsagn).

¹⁾ Dog ingen overspringelsesmarkering, selvom et citat startes eller slutter midt i en af kildens sætninger. – Eks. på brugen af ...: Olavius.Schagen.79 formulerer udmærket datidens forklaring på heste-sygdommen kuller: *saa mærkede jeg, at Hestene i denne Egn undertiden vare befængte med Sygdomme, og deriblandt en, som kaldtes Kuller, forårsaget, efter Angivende, af det stærke Skin, som Solen gav fra sig i Vandet, eller rettere sagt, det hurtigt rindende Vand, og deraf følgende Reflexioner, imedens at Hestene enten drak eller gik derover, hvoraf Hestene mistede Synet og blev afsindige*. – Uden at svække hverken forklaring eller stil er denne omstændige redegørelse i artiklen kuller ² strammet op til følgende: *saa mærkede jeg, at Hestene i denne Egn under tiden vare befængte med ... Kuller, for-aarsaget ... af det stærke Skin, som Solen gav fra sig i Vandet ... imedens at Hestene ... drak ... hvor-af Hestene mistede Synet og blev afsindige*. – Bemærk, at komma el. andet skilletegn (af hensyn til læseligheden) slettes som nabo til overspringelsestegnet (...). Til gengæld er (jf. 8.3) formuleringen *i denne Egn* kontekstforklaret vha. kommentaren (dvs. Vends-N). — En type af overspringelse, JO aldrig markerer, gælder kildens evt. redegørelse for ordklasse og/el. bøjning, anbragt mellem udtale og definition/forklaring (karakteristisk for dialektordbøger, fx Lars.Ordb.

²⁾ Fx *lange* ² 3.2 citat fra PJæger.G., hvor afkortning af citatet har fordret ændret ledstilling: *da a wann let i Laatteriet aa arret nue ætte mi Maaste, haed a, ilywel a wa fatte Mands Sæn, da a langet aap imo di trøje, tæt ve et Pa tusind Krone > ilywel a wa fatte Mands Sæn ... haed a ... da a langet aap imo di trøje, tæt ve et Pa tusind Krone*.

³⁾ Relativt hyppige skrivefejl i lydskrift er flg.: (1) kort *e*, *ø*, *o* med glemt streg under i HostrupD.II. (jf. I.xvi, og tjek med de lydskrevne efterhøringer i bd. II.5!), (2) *e* uden skråstreg over (dvs. *ə*), *l* og *n* uden palataliseringstegn tilføjet (dvs. *l̥*, *n̥*) i Balle.Opt.; tjekbart vha. kildens øvrige optegnelser af de pågældende ord.

⁴⁾ Især er Terpager1.ca.1700 og Terpager2.ca.1700 slem til at vakle mellem store og små begyndelsesbogstaver i substantiver; JO benytter i citater herfra lutter små begyndelsesbogstaver.

⁵⁾ Her tænkes især på ad-hoc-forkortelser som Tr.p.1.St. (= tryk på første stavelse) hos Lyngby, og nu uigennemskuelige forkortelser som o.s.fr. (= og så fremdeles; alm. omsat til: osv.). Om redaktøren

vil omsætte ældre, men stadig gennemskuelige standardforkortelser som: f.Ex. o.s.v., m.v., ell. (= fx, osv., mv., el.) eller evt. opløse sådanne forkortelser, er en skønssag (idet skrigende kontrast til den omgivende tekst naturligvis bør undgås).

- ⁶⁾ I *kærne-stav 1* citat nr.2 (fra ØH.1943) er omvendt slettet et læsehæmmende komma efter ordet *fastgjort*.
- ⁷⁾ Fx (på forskellig vis) AEsp.VO., Schade. og HostrupD. Et særligt tilfælde frembyder ØLisbjerg-citatet i *krøje-bjælke*, hvor kildens komma omkring en oversættelse er ændret til parentes.
- ⁸⁾ Fx er citationstegn fjernet i begge Røjkær-citater blandt talemåderne i *kysse* og i Skjoldborg-citatet i *kæbe*¹ 4. – I kilden bag Sønderjy-citatet under *krønike* er anvendt både ' og - med vekslende og ofte tvivlsom betydning: *Væn ... der æ bløwn faato-ld nowr Krønneker, o æ Ka-l o Pig'r ha drield wærand'r e'ledt ...* Her har redaktøren besluttet at forenkle skriftbilledet ved at slette samtlige ' (selv det i *e'ledt*, som muligvis signalerer hovedtryk); de herved opståede usædvanlige konsonantophobninger (*Pig'r* etc.) er afhjulpet ved indskud af svagtryks-*e*; bindestregen i *faato-ld* og *Ka-l* signalerer formentlig længde, men det har kilden andetsteds (*drield*) signaleret ved det oftere brugte *e*, som derfor må kunne generaliseres. Citatet er altså tilskåret således: *Væn ... der æ bløwn faatoeld nowr Krønneker, o æ Kael o Piger ha drield wærand'r eledt ...*
- ⁹⁾ Se fx Kvolsgaard-citatet i *kunne* 2, hvor kilden har: "*Tysk ka' aj't*" ..., men JO gengiver det: *tysk ka' a-j't*. Samtidig er det vestjyske stødt tegn omsat fra Kvolsgaards Lyngby-lydskrift, jf. (12.2). I *krøvte*¹ (citat nr. 2) ses flg. enkliseopløsning: *monjt* > *mo-nt*.

8.5 Proveniensangivelse i kroppen

I kroppen (inkl. "planke-afsnittene" ndf.) anvendes de samme proveniensangivelser som i artiklens hoved (jf. 5.4). Behovet for geografisk præcisering er dog væsentlig mindre, og geografisk proveniensangivelse anvendes normalt kun, hvor det pågældende belæg stammer fra en utrykt kilde (der ikke har fået særskilt kildeforkortelse: °Agger, Røjkær. Opt. etc.). I alle andre tilfælde proveniensangives vha. kildebetegnelse (+ bind-, sidetal mv.); brugeren kan så evt. slå kildens geografiske placering op i web-ordbogens kildeforkortelse.

Kombination af geografisk navn og (parentetisk anført) kildeforkortelse bruges almindeligvis kun (1) når kildeforkortelsen er JesRel. el. Anonym1-15., el. (2) når en utrykt kilde (uden kildeforkortelse) ønskes henført til en kendt optegner: (Lyngby.Opt.), (Røjkær.Opt.) etc. (vha. kildeforkortelser, der kan slås op i kildefortegnelsen).

Når der proveniensangives geografisk, vælges betegnelsen bredest mulig set i relation til ordets/betydningens/forbindelsens udbredelse: ved alm. udbredelse er dialektområderne på K 0.3–K 0.4 tilstrækkelige (el. evt. købstadsnavn efter K 0.8); hvis udbredelsen indskrænker sig til et enkelt eller nogle få af områderne på K 0.4, kan de enkelte belæg proveniensangives vha. herredsbetegnelse (jf. K 0.7) el. andet lokalnavn (efter K 0.5); og kun hvis udbredelsen indskrænker sig til et enkelt eller nogle få herreder, kan sognenavn komme på tale.

Om brugen af * foran proveniensangivelse, se 7.4.

8.6 "Planke-afsnit"

Som særlige afsnit af en artikelkrop kan (efter <eksempler> med <belæg>) vælges <betydningsnuance>, <faste-forbindelser> og <hertil-gruppe>. De kan alle gentages og bliver hver gang skilt ud fra den forudgående krop ved dobbelt-planke (||). Af oversigtsmæssige

grunde er elementet <faste-forbindelser> (især når det er omfangsrigt) undertiden anbragt som særskilt (under)betydning.¹

De tre afsnitstyper er i iLEX defineret sideordnede og kan derfor i princippet veksle frit mellem hinanden. Men indholdsmæssigt er <betydningsnuance> overordnet de to andre (så en <betydningsnuance> kan have <faste-forbindelser> og <hertil-gruppe> under sig, men ikke omvendt); og tilsvarende er <faste-forbindelser> overordnet <hertil-gruppe>. Opretholdelse af dette logiske princip er redaktørens eget ansvar, idet iLEX's valideringssystem jo ikke fanger evt. overtrædelser.

¹) Fx under *blusse* 4 forb. formen *blusse* (*for/efter*) *ål* (mv.). Læs videre i 8.9, note 1.

8.7 Betydningsnuance

Dette element anvendes som alternativ til ny (under)betydning, når redaktøren skønner, at der kun er tale om en let variant af den overordnede betydning (og vil undgå et hav af (under)betydninger i et "større" ord). Der kan vælges <betydningsnuance> gentagne gange under samme (under)betydning.

Elementet har stort set samme iLEX-struktur som en almindelig (under)betydning; dog kan <faste-forbindelser> og <hertil-gruppe> ikke vælges som underelementer, men må i givet fald (trods den logiske underordning, jf. 8.6) vælges som efterfølgende søskende.

8.8 Hertil-gruppe

I dette element placeres ord, som redaktøren (pga. deres tvivlsomhed, ad-hoc-karakter eller tvivlsomme betydning/brug) har valgt at behandle som sublemmaer (jf. 4.3) (med el. uden <hertil-form>)¹ – og ikke bare (som formodede forvanskninger) har vedføjet i en <belæggruppe>.² Hvert sublemma placeres i sin <hertil-form> (evt. sammen med en nær variant). Flere sideordnede <hertil-former> vises i web-ordbogen adskilt af komma.³ Sådanne sublemmaer tilbydes (oftest sammen med en række relevante artikler og idiommer), når brugeren indtaster den rette (hertil)form i web-ordbogens søgefelt.

Elementet <hertil-form> har stort set samme iLEX-struktur som en almindelig (under)betydning; dog kan <faste-forbindelser> ikke systemvælges som underelement, men må (trods den logiske underordning, jf. 8.6) vælges som efterfølgende søskende.

Sublemmaer kan i princippet grupperes i en række <hertil-grupper> (parallelt med gruppering af <faste-forbindelser>, jf. 8.9), hver enkelt da motiveret i sin <indleder> (fx: "betegnelser for dårligt udført arbejde:"). Muligheden er dog sjældent benyttet i den redigerede del af ordbogen.

¹) Fx under *bitter-død* forvanskningen *bitte-knø*; under *krøble* den sjældne adj.-afledning *krevlet*, *krøvlet*; under *kyle-kæp*² (nær)synonymerne *kyle-klemme*, *kyle-klove*, *kyle-slynge*.

²) Fx under *bank*³ 3 (forb. *bank igennem* = gennemgående) belæggruppe med lignende (forvanske-) udtryk: *gennem bænken*, *bank igennem* (= glat igennem).

³) Fx under *gimpe*¹ 2 *gimpe-fjæl*, *gimpe-stang*.

8.9 Faste forbindelser

I elementet <faste-forbindelser> medtages primært idiommer, der synes almindelig brugt i en eller flere jyske dialekter. Hvert idiom placeres (evt. sammen med en nær variant) under

separat <forb.-lemma> i elementet <forb.form> (evt. flere sideordnede, som da vises i web-ordbogen adskilt af komma).¹ Sådanne idiomer tilbydes (ofte med link til flere artikler), når brugeren indtaster et af den faste forbindelses centrale ord i web-ordbogens søgefelt.

Idiomer kan grupperes i flere på hinanden følgende elementer <faste-forbindelser>; hver afdeling da motiveret i særskilt <indleder> (fx: "faste forb. med adv.:").²

Elementet <forb.-form> har stort set samme iLEX-struktur som en almindelig (under)-betydning; dog er al oversættelse samlet i elementet <forklaring> (idet <definition> ville have medført en uønsket understregning i web-ordbogen), og der kan ikke vælges andre "plankeafsnit" som underelement til et <forb.-lemma>. Henvi-sning til behandling andetsteds i ordbogen sker også bedst i elementet <forklaring>.³

Når en <forb-form> har flere betydninger, genvælges elementet <betydning>, og de enkelte betydninger vises i web-ordbogen som betydning a), b) etc.⁴

¹) Fx under *blusse* 4 (forb. *blusse* (*for/efter*) *ål*); og som det ses smsts., kan flere <forb.form> med ens el. parallel betydning godt forenes under samme <forb.-lemma>; under *drage* 3 4.3 således forb.formerne *drage sig 'på*, *drage sig 'af*, *drage sig 'om*.

²) Fx *hælde*¹: "faste forb. med adv. el. præp.forb."; hhv. "faste forb. med subst. (etc.)". – Eller: *bande*²: "eufemistisk", hhv. "i forb. med andre verb."

³) Fx *kæp* 8 (forb. *vipse kæp*).

⁴) Fx *kyle* 1 (forb. *kyle øjne på*).

9. Kort

9.1 Atlaskort

Som nævnt i 5.3 kan redegørelsen for <udtale> (mv.) ofte forenkles ved henvisning til JO's atlaskort K 1.1 – K 7.4 (også kaldt "K-kort"). Om henvisning til udbredelseskort se RM s.16.

9.2 Udtalekort ("helsideskort")

Som nævnt i 5.3 kan redegørelsen for <udtale> helt eller delvis erstattes af et udtalekort (fra tidligere publikationsplaner også kaldt "helsideskort"). Om henvisning til udbredelseskort se RM s.16. Konventionen for navngivning af et udtalekort (i <k-ref>) er følgende: (a) først skrives artiklens opslagsformen uden særtegn (identisk med iLEXs <artikelnavn> ÷ evt. homonymnummer), (b) derpå (i skarp parentes og helt sammen-skrevet med det foregående) evt. homonymnummer (hvis éncifret, startende med 0), (c) endelig (stadig helt sammenskrevet med det foregående) evt. kortnummer (K1, K2 etc.; i tilfælde af, at der fra den pågældende artikels hoved skal henvises til flere udtale-kort, fx for <grundform>, <præt.> etc.).¹ I <k-ref> testes automatisk i Standard tastatur (uanset hvilket iLEX-tastatur redaktøren ellers har slået til i <udtale>).

Et udtalekort tegnes i Adobe Illustrator på grundlag af templatén Nyt udtalekort.ai. (i Fælles, JO Kort; men tag templatén ud på skrivebordet!). Der kan notehenvises fra kortet, men redaktøren må da selv manuelt indrette tilsvarende notenumre i elementet <noter> i den pågældende artikel. På et udtalekort benyttes kun JOs skifter fra word-regi (for hvilke tegnplaceringen ses i Fælles, Skifter, JyskOrdbog.ai).

Udtalekort gemmes med navn efter ovennævnte konvention og placeres i Fælles, Nye kort, ny ILL-kort (udtale). Herfra høstes de ved næste opdatering af web-ordbogen. Men husk forinden at tage et udprint til brug ved kollegial gennemlæsning (jf. 3.5).

¹⁾ Se fx (i iLEX Tagview) flg. kortnavne i *have*⁴: have[04]K1, have[04]K2, have[04]K3, have[04]K4.

9.3 Udbredelseskort ("spaltekort")

Som nævnt i 7.4 vises udbredelsen af et ord, en betydning el. en forbindelse ofte på et udbredelseskort (i iLEX kaldt: <spaltekort> på grundlag af gamle produktionsplaner). Om henvisning til udbredelseskort se RM s.16. Konventionen for navngivning af et udtalekort (i <k-ref>) er følgende: (a) først skrives artiklens opslagsformen uden særtegn (identisk med iLEXs <artikelnavn> ÷ evt. homonymnummer), (b) derpå (i skarp parentes og helt sammenskrevet det foregående) evt. homonymnummer (hvis éncifret, startende med 0), (c) så (uden parentes, stadig helt sammenskrevet med det foregående) evt. betydningsnummer (hvis éncifret, startende med 0; evt. <ubetydning> og <uubetydning> derimod éncifrede og begge tilføjet efter punktum); (d) endelig (stadig helt sammenskrevet med det foregående) S (såfremt kortet har både mørke- og lyseblå områder).¹

Et udbredelseskort tegnes i Adobe Illustrator på grundlag af templatén Nyt spaltekort.ai (i Fælles, JO Kort; men tag også denne template ud på skrivebordet!). For almindelig forekomst farves et område mørkeblåt, for spredt forekomst lyseblåt. Der kan undtagelsesvis vha. (evt. bogstavbenævnte) streger afgrænses andre områder, omtalt i artiklens tekst. Når kortet viser udbredelsen af en fast forb., noteres denne normalt i kortets øverste

venstre hjørne (i skriften JO Kursiv, jf. Fælles, Skrifter, JyskOrdbog.ai). I <k-ref> testes automatisk i Standard tastatur (uanset hvilket iLEX-tastatur redaktøren ellers har slået til i <udbredelse>).

Til en artikel er ofte knyttet flere udbredelseskort, hvortil henvises fra forskellige taljer i teksten. Undtagelsesvis kan der også knyttes ét eller flere udbredelseskort til artiklens hoved, til illustration af, hvordan flere hovedtyper af ordet fordeler sig geografisk.²

Udtalekort gemmes med navn efter ovennævnte konvention og placeres i Fælles, Nye kort, ny ILL-kort (spalte). Herfra høstes de ved næste opdatering af web-ordbogen. Men husk forinden at tage et udprint til brug ved kollegial gennemlæsning (jf. 3.5).

Som det ses, sker navngivningen af udtale- og udbredelseskort efter næsten samme konvention, så de to typer af kort holdes kun ude fra hinanden ved korrekt indplacering (i hver sin mappe) i Nye kort.

¹⁾ Se fx (i iLEX Tagview) flg. kortnavne i *kratte*²: kratte[02]02.1, kratte[02]04.1, kratte[02]04.2S.

²⁾ Se fx (i iLEX Tagview) flg. kortnavne i *have*⁴: have[04]K1, have[04]K2. have[04]K3, have[04]K4.

10. Redaktionelle tegn og redaktionel tegnbrug

I iLEX-regi bruges (udover lydtegn, jf. 11) flg. særtegn (el. tegn i særlig faglig funktion):

10.1

- **(hævet punktum, = deletegn)**

Tegnet anvendes i flg. elementer af artiklens hoved: <opslagsform>, <primær-sideform>, <sekundær-sideform>, desuden (overalt i en artikel) i elementet <op-slagsref> (del af <artikelref>).

Tegnets funktion er i flerleddede ord at signalere flg. trykfordeling på hovedleddene: **hovedtryk + bitryk**. Det anvendes derfor til markering af sammensætninger og samdannelser med denne (almindelige) trykfordeling (mens afvigende trykfordeling må signaleres vha. tryktegn el. lades umarkeret, jf. 10.2); desuden til markering af afledninger med hovedtryk på forstavelse¹ eller med bitryk på afledningsendelse².

Evt. deletegn overføres ikke fra ordets <opslagsform> til <artikelnavn>. JO. redegør kun (og da vha. tryktegn) for trykfordelingen hovedtryk + hovedtryk i sammensætninger med rent forstærkende forled³. At samme trykfordeling kan forekomme i Thy og Sønderjy som alternativ til sammensætnings normale trykfordeling hovedtryk + bitryk⁴, noteres ikke i artiklens hoved (og normalt heller ikke i citater); heller ikke den særlige type hovedtryk + hovedtryk, som kan forekomme i Vends og Sønderjy, når det gælder forbindelsen ”materiale” + ”genstand” (og som muligvis burde fortolkes som adjektiv + substantiv)⁵, noteres i hovedet (men kan naturligvis bevares i citater).

Afledte ord med ét eller flere tryksvage suffikser trykmarkeres ikke.

¹) *for₁del*, med opslagsformen *for₁del*.

²) *knar₁vorn*, *barne₁vorn* med opslagsformerne *knar₁vorn*, *barne₁vorn*. Som sidstnævnte eksempel viser, sættes deletegnet efter evt. sammensætningsfuge (her *-e-*).

³) Fx *brand₁mørk*.

⁴) °Torsted (i redegørelse for lydskrift), HostrupD.II.5.vi f. (og notationen sms. s.1 ff.).

⁵) AEsp.Nordjysk.I.37 (hvor også andre sjældnere ordgrupper med denne trykfordeling opregnes); for Sønderjy fx (i kilde til artiklen *kæde*¹) flg. sms./forb. (skrevet i to ord): *jæ₁n kæ₁r* = jernkæde (°Vodder).

10.2

- ! **(streg foroven, = hovedtryk)**

- | **(streg forneden, = bitryk)**

- o **(ring forneden, = svagtryk)**

Disse tryktegn anvendes (a) i elementerne nævnt under pkt. 10.1 (efter de dér givne regler); desuden kan de anvendes (b) i alle elementer med mulighed for lydskrift, dvs. i <lyd> (under <udtale>, <note>, <udbredelse> og <kommentar>) samt (c) i elementet <citater> (i artiklens krop).

I (a)- og (b)-elementerne anvendes hovedtrykstegnet kun til: (1) i sammensætninger og samdannelser at markere hovedtryk på 2.sms.led, (2) i simpleksord at markere hovedtryk på en stavelse senere end ordets første. Bitrykstegn

anvendes slet ikke (pga. brugen af deletegn, jf. 10.1). Svagtrykstegn anvendes kun til (1) understregning af, at et præfiks er tryksvagt (fx i modsætning til et homonymt trykstærkt præfiks)¹, (2) (i elementet <sekundær-sideform>) at markere tryksvækket 2.sms.led²; i almindelighed er tryksvage affikser og bøjningsendelser umarkerede. Ingen af tryktegnene overføres fra <opslagsform> til <artikelnavn>.

I (c)-elementet (<cit>) følges normalt kildens evt. brug af tryktegn (hér evt. også til at markere trykstyrke i sætningssammenhæng). Oplagte fejl og mangler udbedres (fx manglende hoved- el. bitryk på stavelse med længde el. stød, når kilden i øvrigt angiver sætningsbestemt tryk).

¹) Fx i <udtale> af artikler som *be-* og *for-*⁶, og endog i <opslagsform> for sidstnævnte (som modsætning til *for-*⁵).

²) Fx *hus-mand*.

10.3

/ (**skråstreg**, = alternativtegn mv.)

Tegnet anvendes hovedsagelig som markør for, at en enhed før tegnet og en enhed efter tegnet er **varianter** i den givne sammenhæng.

I artiklens hoved, i elementerne <lyd>, <morfem> el. <udtale> betegner skråstreg, at de to omgivende udtaler hhv. morfemer (altid skrevet tæt ind til strengen, uden space) er varianter, enten (a) i henhold til et el. flere atlaskort (som der da henvises til i efterfølgende <kommentar>, el. (sjældnere) allerede er henvist til i en indledende <kommentar>, se nærmere 5.3)¹, eller (b) i henhold til parallelle forhold vist i anden artikel mv. (som der da henvises til i efterfølgende <kommentar>).²

I artiklens krop, i elementerne <definition>, <forklaring>, <forb.-form>, <hertil-form> og <oversættelse> (el. en oversættelse indskudt i som <forklaring> i et <cit>, jf. 8.3) betegner skråstreg, at de to omgivende størrelser (dialektformer el. redaktørformuleringer) er varianter i den givne sammenhæng. Hvis variansen gælder et enkelt ord på begge sider af strengen, står begge ordene tæt ind til denne (uden space); hvis variansen på den ene eller på begge sider af strengen gælder en forbindelse af flere ord, omgives strengen til begge sider med space (og opsætningen udformes, så det står klart for brugeren, hvor vidt variansen rækker på begge sider af strengen).³

En helt afvigende funktion har skråstreg (med space til begge sider), anbragt som del af <cit>. Her markerer strengen **linjeskifte i versificeret tekst** (og markeringen bruges oftest, når syntaksen er påfaldende, eller det ord, som <cit> skal belyse, kan tænkes rytmisk el. rimmæssigt påvirket af strofeopbygningen).⁴

¹) Fx *binde*¹, *hjappe*².

²) Fx *bjærg*, *klining*.

³) Fx *bitte*² 1.2.2, *kat* 1.6.2 (de to første forb.).

⁴) Fx *agte* 3, *klæde*¹ 1 (sidste eks.); *klæbende* 1 (sidste eks.).

10.4

|| (**dobbeltplanke**, = betydningsnuance, faste forbindelser el. hertil-gruppe)

Tegnet anvendes som markør for overgang til et af disse "planke-afsnit" (jf. 8.6). Det sættes automatisk i iLEX, når redaktøren vælger <betydningsnuance>, <faste-forbindelser> el. <hertil-gruppe>.

10.5

– (**tankestreg**)

Tegnet anvendes i to redaktionelle særbetydninger:

- (1) Som markør for overgang til en <**belæggruppe**> (for talemåder etc., jf. 8.3). Tegnet sættes automatisk af iLEX, når redaktøren vælger <belæggruppe>.
- (2) På udtalekort fælles for præt. og ptc. af verber; hvor præt.- og ptc.-formen er fælles, skrives naturligvis blot en enkelt udtaleform, men er de forskellige, adskilles de på kortet med tankestreg (**svarende til "hhv."** i artikeltekstens <udtale>).¹

Ud over denne redaktionelle særbrug kan tankestreg bruges på normal måde.

¹) Fx *føle* (udtalekort for præt. og ptc.).

10.6

:) ("**indre kolon**")

Tegnet (kolon umiddelbart før afslutningen af parentes) markerer, at den pågældende <kommentar> el. <kat.kom> (under en bøjningskategori mv., jf. RM 10-12) gælder alt det efterfølgende – frem til punktum el. til ny parentes med "indre kolon".¹

¹) Fx *binde*¹, *bjærg*, *hjappe*².

10.7

... ("**trippelpunktum**", = tegn for overspringelse)

Tegnet anvendes som markør for, at dele af kildens formulering er udeladt el. omroket i et <citāt>. Se nærmere om brugen (og tegnets evt. udeladelse) i 8.4 (med noterne 1-2, desuden note 7 i 8.3).

10.8

; (**semikolon**)

Tegnet anvendes som **større skilletegn** (end komma) i tre redaktionelle sammenhænge:

- (1) I hovedet som skilletegn mellem flere parallelle elementer <udtale> under samme bøjningskategori; iLEX sætter automatisk tegnet (bagud) ved indtastning under et nyt <udtale> (ligesom iLEX placerer et afsluttende punktum, hvor redegørelsen for bøjningskategorien slutter).
- (2) I halsen under <udbredelse> som skilletegn før afsluttende henvisning til udbredelseskort eller anden afsluttende bemærkning.¹ Dette semikolon sætter redaktøren selv.
- (3) I kroppen, elementet <definition> som skilletegn mellem større betydnings-

nuancer dækket af den givne definition (medens mindre nuancer blot adskilles af komma)²; i elementet <forklaring> tilsvarende som skilletegn mellem forskellige aspekter af forklaringen (fx. uddybning, situationskontekst, henvisning til anden artikel el. litteratur).³

Ud over denne redaktionelle særbrug kan semikolon bruges på normal måde (fx i <oversættelse>).

¹) Fx *knage*² 1-2.

²) Fx *knag*¹ 1.

³) Fx *kratte*¹ 1 og 3, *bage-ovn*, *glib*.

10.9

→ **(pil, = henvisningsmærke)**

Tegnet anvendes til markering af, at det umiddelbart følgende ord (uden space imellem) er opslagsord i JO (enten i den form det står, eller i en grundform, brugeren let kan regne ud). Det bruges typisk i flg. elementer af kroppen: <definition>, <forklaring>, <citater> og <oversættelse> (el. <kommentar> indskudt i <citater>). Tegnet tjener som en mere diskret henvisning end en (i parentes indskudt) <artikelref>.

Brugen af pil forudsætter, at der ikke kan herske tvivl om ordets identitet (som det bruges i foreliggende sammenhæng). Modsat <artikelref> etablerer pil ikke automatisk linkning.

10.10

* **(stjerne, = forbeholdsmærke)**

Tegnet markerer på forskellig vis forbehold over for det umiddelbart (uden space) følgende ord (en form el. proveniens):

- 1) I hovedet, elementet <udtale>, foran en tvivlsom udtaleangivelse (typisk baseret på en kilde uden lydskrift eller med mangelfuld lydskrift); formen medtages kun, når den peger i retning af en afvigende lyd kvalitet, prosodi eller morfemstruktur, eller når den er eneste udtaleangivelse fra et dialektområde.¹
- 2) I hals/talje, elementet <etymologi>, foran en form, som ikke er belagt i nogen kilde, men rekonstrueret.
- 3) I krop, elementet <belæg>, foran proveniensangivelse, som alene (eller sammen med 1-3 andre) er eneste kilde for pågældende ord, betydning, forbindelse etc., jf. 7.4).

¹) Fx *kæve*, *kutteri*¹lose, *i*¹bande, *hæde*¹.

10.11

’ **(hævet komma, i antikva, = stødtegn)**

Tegnet er fra JO Lydskrift (Tastatur 2) overlånt til JO Normal (Tastatur 1) alene til i bøjningselementerne <præs.>, <ptc.>, <plur.> og <bf.> at vise stødtilkomst, hvor endelsen ellers blot markeres som -er, -et, -e, -en (i antikva, og med efterfølgende parentetisk henvisning til atlaskortene K 6.2, K 6.1, K 6.3 hhv. K 7.2).

¹) Fx *brænde*⁴, *kejte*².

10.12

- (bindestreg)

Tegnet anvendes i to redaktionelle særbetydninger:

(1) I hovedets elementer <opslagsform>, <primær-sideform> og <sekundær-sideform> samt (overalt i en artikel) i elementet <opslagsref> (del af <artikel-ref>), til adskillelse af de enkelte ord i en **juxtaposition**.¹

(2) I samme elementer samt <lyd> til markering af, at en orddel (et led, en el. flere stavelser) er udeladt som **underforstået**; notationen anvendes overalt, hvor en udtaleangivelse er splittet op mhp. de enkelte led el. stavelser.² Denne brug af bindestregen ses også i typenotationerne -er, -et, -e, -ere, -en (i elementet <udtale>, jf. 10.11) og i web-ordbogens navne på underkategorier af verbernes præet. og ptc.-bøjning: <-ede-bøjning>, <-te-bøjning>, <-de-bøjning>, <-dde-bøjning>.

¹) Fx *agern-i-hænde*.

²) Fx *knep·kage*, *bleg·fiset*, *ampli¹gere*, *instru¹ment*.

11. Fagtermer og forkortelser

(hvoraf mange er forklaret på web-ordbogens opslagssid under Hjælp, Fagudtryk)

11.1 Grammatiske betegnelser

JO benytter flg. **ordklassebetegnelser og -forkortelser** (hér anført i den rækkefølge, som if. 5.1 er hovedbestemmende for rækkefølgen af homonyme artikler): substantiv (subst.), mandsnavn, kvindenavn, proprium (propr.), stednavn, adjektiv (adj.), numeralie (num.), pronomener (pron.), verbum (verb., evt. proverbium), adverbium (adv.), præposition (præp.), konjunktion (konj.), ed, interjektion (interj.), artikel (art.), partikel, sammensætningsled (sms.led), forstavelse, afledningsendelse.

Flg. betegnelser og forkortelser anvendes for **bøjningskategorier** mv. (hér anført alfabetisk; deres rækkefølge i artikler fremgår af RM s.10): bestemt form (bf.), dativ, femininum (fem.), fælleskøn (fk.), forstærkende form (forstærk.), genitiv, grundform (jf. 5.2), imperativ (imp.), kasusform (dvs. ældre akkusativ- el. dativform), komparativ (komp.), maskulinum (mask.), neutrum, oblik kasus/form (dvs. akkusativ/dativ-form), passiv, pluralis (plur.), præsens (præs.), præteritum (præt.), participium (ptc.), sammensætningsled (sms.led), stofneutrum (stof-neutr.), stof-pluralis (stof-plur.), superlativ (sup.), verbalsubstantiv (= vbs.), ønskeform. Betegnelsen grundform kan, hvor det skønnes tydeligere, erstattes af nominativ, infinitiv el. positiv (for subst., verb. hhv. adj.). Præsens, præteritum, imperativ og ønskeform kaldes under ét finitte former; infinitiv og participium under ét infinitte.

De fleste af ovennævnte betegnelser og forkortelser er indkodet i iLEX's elementnavne (og dermed web-ordbogens kategoribetegnelser).

Der skelnes mellem hoved-, bi- (el. led-) og helsætning. Eksempler kan markeres funktionelt som talemåder, vejrrregler, gåder og remser (sjældent medtaget), el. som overtro.

For **sætningens led** mv. benyttes flg. betegnelser: subjekt (evt. foreløbigt el. formelt), verbal (evt. reflektivt, reciprokt, deponent), objekt (evt. formelt), præp.objekt, indirekte objekt, prædikat, objektsprædikat, adverbial (evt. steds-, retnings-, tids-, mådes-, sætnings-), konjunktion, fundament. Et adjektiv kan stå attributivt el. prædikativt. Ud fra en semantisk betragtning kan et subjekt el. præp.objekt fungere som agens.

Af **ordtyper** skelnes mellem simpleksord, afledte ord og sammensatte ord (herunder samdannelse). I redegørelse for udtalen kan sammensatte ord opdeles i 1.sms.-led og 2.sms.led; afledte ord (herunder præfiksord) kan opdeles i forstavelse, stamme og afledningsendelse (afl.endelse); usammensatte ord kan opdeles på 1.-3. led, 1.-3. stavelse.

Trykmæssigt skelnes mellem stærktryk, bitryk og svagtryk (i lydskrift og i elementerne <opslagsform>, <primær-sideform>, <sekundær-sideform>, <sms.lemma>, <hertil-lemma> og <kommentar>, noteret med tegn og efter regler omtalt i 10). Tryk-svage ord, der optages som tryk-svage slutstavelser i et foregående trykstærkt ord, siges at stå enklitisk; helheden kaldes en enkliseforbindelse, og et evt. stød fremkommet på overgangen til el. i den tryk-svage stavelse kaldes enklisestød.

Sproglyd opdeles i klusiler, spiranter (stemte el. ustemte), nasaler, r-, l- og h-lyd, vokaler (snævre, åbne el. halv-; fortunge-, midttunge- el. bagtunge-; rundede el. urundede; glidende), diftonger (evt. åbnende el. lukkende; fortunge- el. bagtunge-, rundede el. urundede). Lyd kan være lange og/eller stødte (dvs. stødbærende); i Vends og i SønJy-M kan oprindelig længde på stemt konsonant være overført på den foregående

korte vokal (såkaldt nylængde); i TonalOmr kan acc.2-ord have fakultativ vokal- eller konsonantlængde.

Længde-, stød-, accent- og trykforhold betegnes under ét som et ords **prosodi**.

11.2 Geografiske og temporale betegnelser

Dialektområder fremgår af K 0.1 – 0.5. De kan alle kombineres med retningsangivelserne -N, -S, -V, -Ø, -M, -NØ, -NV, -MØ, -MV, -MN, -MS, -SØ, -SV.

Herredsbetegnelser ses i K 0.7 (om fornødent kombineret med retningsbestemmelse -N, -S, -V, -Ø, -M), **byer** i K 0.8 (evt. med efterstillet -egnen), og **punktopbetegnelser** i K 0.6. Alle disse geografiske betegnelser anvendes som proveniensangivelser i alle dele af en artikel (dog sjældent med retningsangivelse i kroppens <proveniens>). I elementerne <udtale>, <udbredelse> og noter hertil skelnes mellem almindelig, spredt og sporadisk forekomst; det første underforstås, mens de begrænsede forekomster præciseres vha. betegnelserne **spredt** hhv. **sporadisk**.

Tidsmæssigt kan kilder, udtaler, udbredelsesområder og betydninger karakteriseres som **ældre** el. **yngre** (før hhv. efter ca. 1870), og fænomener kun registreret op til ca. 1870 kaldes **forældede**.

11.3 Sproghistoriske betegnelser

I elementet <etymologi> henvises ofte til andre sprog (nærmere eller fjernere beslægtet med de jyske dialekter). De hyppigst forekommende er flg. (med parentetisk angivelse af, hvilken kilde der normalt citeres og i så fald kan lades underforstået): rigsdansk (ODS. el. DDO.), ældre rigsdansk (ODS.), gammeldansk (–ca. 1500; www.gammeldanskordbog.dk el. ODS.), ældre dansk (ca. 1500–1800; Kalkar.), vestnordisk (= "oldislandsk"; Fritzner. OGN. el. Cleasby&Vigfusson. IED.), norsk (inkl. dialekt; NoOrdb.), svensk (SAOB.), svensk dialekt (Rietz.), middelnedertysk (Lasch. el. ODS.), nedertysk (Mensing. Wb. el. ODS.), frisisk (WbFryske.), latin, middelalderlatin, fransk, tysk, engelsk, italiensk. Hvis kilden til en anført form er en anden end de ovennævnte, meddeles den i efterfølgende parentes.

11.4 Særbetegnede endelser

Som betegnelser for alm. præsensmorfem hhv. alm. svagt præteritum/participium-morfem (svarende til rigsdansk -er, -ede) anvender JO (i elementet <udtale> mv.) flg. antikvabetegnelser:

- (1) -er hhv. -et (med efterfølgende parentetisk henvisning til atlaskortene K 6.2 hhv. K 6.1). Hvis præsens- hhv. participium-formen bærer stød i modsætning til verbets infinitiv, markeres dette vha. stødtegn: -'er, -'et.
- (2) Tilsvarende noteres femininum/fælleskøns-morfemet i bf. som -en (evt. -'en) (med efterfølgende parentetisk henvisning til K 7.2),
- (3) (stof)neutrum-morfemet i bf. som -et (evt. -'et) (med efterfølgende parentetisk henvisning til K 6.1), og
- (4) pluralis-, præsens- el. præteritum/participium-morfem føjet til en (substantiv- hhv. verbal-)stamme på -r noteres -e (med efterfølgende parentetisk henvisning til K 6.4). For "nul-endelse" benyttes betegnelsen u.end.

Andre svage præteritum/participium-bøjninger betegnes som -te-, -de- og -dde-bøjning, og svag bøjning som helhed modstilles stærk bøjning; dette dog kun i elementet <kommentar> (og som elementnavne i iLEX og web-ordbogen).

11.5 Stavemåde og forkortelser i alm.

JO's stavemåde og forkortelser følger seneste udgave af Retskrivningsordbogen hhv. Rigtigt kort (begge dele udgivet af Dansk Sprognævn). Dog bruges forkortelserne iflg. (ikke if.) og egt. (ikke egtl.).

12. Omsætning af kildernes lyd gengivelse

12.1 Omsætninger mhp. <lyd>

(i en artikels hoved mv.)

Redegørelse for den dialektale udtale af ord (og enkliseforbindelser) gives i elementet <lyd> og/ eller på et udtalekort, evt. også i <noter>. Udtalen vises ideelt set i JO Lyd, hvorfor kildernes lyd gengivelse så vidt muligt omsættes/fortolkes i retning heraf, først og fremmest vha. en række **generelle omsætninger** (se 12.3) – og i <citater> evt. tilretninger (jf. 8.4).

Når kilder anvender en **egentlig lydskrift** (Lyngby/Feilbergs eller Danias, evt. modificeret – eller en helt tredje), kan deres udtaleangivelse (helt eller i hovedtræk) omsættes til JO.s lydskrift vha. en række **kildespecifikke omsætninger** (se 12.4 samt Fælles, JO Lyd-omsætning, Specifikke omsætninger).

Selv kilder med **grovere lyd gengivelse** (fx hovedparten af spørgelistebesvarelsene) kan undertiden bidrage til redegørelsen for et ords udtale. Oftest sådan, at de i lyset af gode lyd gengivelser fra samme egn kan tages til indtægt for en bestemt udtale eller et bestemt moment af udtalen. Det kan være en konsonant- el. vokalkvalitet, en trykfordeling, en variant af en endelse etc., som ikke dækkes godt nok ind i en bestemt egn af de gode lyds optegnelser, redaktøren har til rådighed; den pågældende lydangivelse kan i så fald bidrage til proveniensbestemmelsen af en lydform.¹ Undertiden er en grov, men i øvrigt troværdig lyd gengivelse endda den eneste foreliggende fra en hel egn, eller den fremstår som en klar afvigelse fra, hvad den pågældende egns kilder i øvrigt meddeler. Den kan i så fald anføres selvstændigt, blot forsynet med forbeholdsmærket * (jf. 10.10).²

¹) Fx viser alene præf. formen *laanged* (SkiveU. 5/6 1914), at Sall (ligesom det øvrige Nørrejylland) har å-vokal i ordet *lange*⁴, hvilket tillader i denne artikels hoved at skrive: *lån̥ / lḁ̊n̥* alm. i Nørrejylland.

²) Fx viser de ikke-lyds krevne former **klabonnes* og **klafonnes*, at 2.sms.led af ordet *kla'buni* i dele af SønJy også kan have kortvokal.

|

12.2 Omsætninger mhp. <citater>

(i en artikels krop)

Elementet <citater> i en artikels krop tjener normalt til bevis for, uddybning af eller kontekstforklaring til en betydningsangivelse (jf. 8.3), og i dét lys er gengivelsen af den dialektale udtale naturligvis underordnet. I nogle tilfælde vil det endda være mest læservenligt at foretrække kildens egen oversættelse fremfor dens dialektale version.

Men det er også (som nævnt i 8.3) en hovedopgave for JO at give brugeren et indtryk af det gamle landbosamfunds dagligdag, og i dén sammenhæng bidrager den dialektale udtryksmåde i høj grad til læserens oplevelse. Som citater, der skal bidrage på denne måde, foretrækkes derfor lyds krevne kilder. Så er det mindre vigtigt, om kildens lyd gengivelse er grov eller fin, bare læseren får fornemmelsen af dialektal beretning, og der er ikke (som i hovedet) behov for at markere evt. forbehold for kildens lydskrift.

For kilder med grov lydskrift gælder de samme **generelle omsætninger** som nævnt ovf. (jf. 12.3) – samt i <citater> evt. tilretninger (jf. 8.4). For kilder med egentlig lydskrift gælder herudover en række **kildespecifikke omsætninger** (der oftest, men ikke for alle kilders vedkommende, er de samme som i en artikels hoved), jf. 12.4 samt Fælles, JO Lyd-omsætning, Specifikke omsætninger.

12.3 Generelle omsætninger

(gældende samtlige kilder, lydskevne eller ej, når de citeres i <udtale> eller <citāt>).

1. Alle notationer af a-, æ- hhv. r-lyd omsættes til *a*, *æ* hhv. *r*.
2. Alle notationer af vokal under nultryk omsættes til *ə*.
3. *b*, *d*, *g* i stavelsesudlyd omsættes til *p*, *t*, *k*; forb. *sb*, *sd*, *sg* i samme stavelse omsættes til *sp*, *st*, *sk*.
4. Konsonantgrupper i udlyd, som ikke tillades i dansk rigssprogsortografi (undt. i imperativ) omsættes til svagtryksstavelse (ved indskud af *ə*, hvis kilden i forvejen benytter dette tegn, ellers af *e*).
5. Sammenskrivning af enklitiske forbindelser opløses (i 2–3 ord). Herved isolerede svagtryksord uden vokal suppleres alm. med *ə/e* efter førnævnte regel; når et sådant ord indeholder vestjysk stød, føjes svagtryksordet dog til det foregående ord vha. bindestreg (uden *ə/e*-supplering).
6. Hvis kildens notation relativt sikkert kan omsættes til JO Lyd, erstattes evt. store bogstaver (i sætningsstart, forrest i substantiver og navne mv.) af små bogstaver. Hvis kilden ikke omsættes til JO Lyd, ensrettes kildens brug af store/små forbogstaver efter rigssprogets retskrivningsregler fra enten før eller efter 1948. Dog tillades *A/Æ* (= jeg) skrevet med stort.

12.4 Kildespecifikke omsætninger

Der skelnes i det følgende mellem (1) Lyngby/Feilberg(-baseret) og (2) Dania(-baseret) lydskrift. Forskellen ses let, fx på markeringen af længde og stød (under linjen hhv. midt i linjen) eller markeringen af palatalisering (vha. vinkel over hhv. j-lignende vedhæftning forneden på *n*, *l* mv.). Hertil kommer (3) enkelte andre lydskrifter (oftest betinget af tegninventaret i almindelig tryksats).

For grupperne (1) og (2) gælder generelt følgende omsætninger til JO Lyd i <udtale> og <citāt> (med evt. individuelle tillæg og undtagelser for den enkelte kilde).

1) Kilder med Lyngby/Feilberg(-baseret) lydskrift

a) prosodi:

hovedtryk: · (på stavelsens vokal) > ˈ (før stavelsen)
 længde: – (under vokal/konsonant) > ː (efter alm. vokal/konsonant)
 el. – (efter vokal; når overført fra følgende konsonant)

1)

stød: ˑ (under vokal/konsonant) > ˑ (efter konsonant, i diftong/gliderdel;
 når overført fra følgende konsonant, jf. K 1.3–K 1.5, K 1.7–K 1.8, samt i enkliseforbindelse)
 el. > ˑ (efter langvokal)
 el. > ˑ (flyttet til foregående vokal, når vestjysk stød, jf. K 1.4, K 1-6) *)

b) konsonanter: 3 4 1 2 c > ŋ l kj gj tj
 ! > ch

d) modifikationer: [§] (over urundet vokal som tegn for vaklende labialisering) fører i hovedet til registrering af såvel rundet som urundet form; i <citāt> vælges for de fleste w-diftonger normalt den mest påfaldende variant, dvs. den urundede (jf. K 2.4, K 2.7 - K 2.9), for aw-diftongen dog den rundede (jf. K 2.6).

I web-ordbogen, Ordbogens kilder, Kilder vil der med tiden blive linket fra den enkelte kilde med Dania(-baseret) lydskrift til ovenstående oversigt + evt. til en oversigt over tilføjelser hertil / undtagelser herfra gældende for specielt denne kilde.

3) Kilder med anden lydskrift

De vigtigste er AEsp.VO. og HostrupD. For disse og enkelte andre kilder er der udarbejdet individuelle omsætningsregler, som med tiden vil blive linket til de pågældende værker i web-ordbogen, Ordbogens kilder, Kilder.

ÖÖÖÄÄÄ